FRANCKESCHE
STIFTUNGEN

Alte Drucke

Pavli Castrensis In ... Codicis Partem Patauin[a]e Pr[a]electiones, Francisci Curtij, multorumq[ue]; qui hactenus Doct. incubueru[n]t Appendicibus ...

Paulus <Castrensis>

Lugduni, 1553

De legibus & consti. princi. Rubrica.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150729

Visual Library

a ¶An monachus ſuc cedat patri in feudo. Vide per Doc. in c. in præſentia. & ibi expreſſè per Io. de imo. de proba. Archi. in c. ſi qua mulier. xix. q. iiij.

b ¶Rigor ſcriptus. Ad de l. placuit. C. de iudic. c. j. de mutu. peti. Card. Alex. in c. non eſt. in iiij. no. de ſpon. & per But. Imol. & Abb in c. fi. de trãſa. & remiſſiuè ꝑ Felin. in c. ij. colũ. j. extra de re iud. Cur.

2 ☞ *Pœna capitalis poteſt eſſe ſine pœna mortis, & debet intelligi de minori pœna, & ſic de illa quę æquiparatur deportationi, niſi de morte aliter exprimatur.*

3 *Confugientibus ad eccleſiam eo caſu quo non debent inde extrahi, debent miniſtrari uictualia per miniſtros eccleſiæ, & etiam aſſignari locus ubi poſſint quieſcere & dormire.*

4 *Ad miſſionem in poſſeſſionem ex primo decreto: licet non ſit præiudicialis, requiritur ſolennitas edictorum, ſeu trium citationum, de quibus hic: & ad quos actus requiratur citatio peremptoria?*

5 *Quando contra aliquem eſt ſuſpicio: & non ſunt urgentes coniecturæ, debent ſtari eius iuramento ad eius purgationem.*

Colonus numeratur inter perſonas domeſticas, & ſic non eſt idoneus teſtis.

LEX V.

1 PRæſenti. Nota ex prin. huius l. ſecũdũ Bar. † qđ melius eſt regi iuſto rege quã iuſta lege. Nam Imperator non vult l. iſtam habere locum in ciuitate Cõſtantinopolitana vbi reſidebat perſona ſua cuius pręſentia de facili poterat haberi: vnde nõ expediebat prouidere per hãc l. quia melius ipſe ꝓuidebit cũ fuerit requiſitus
2 ſecundũ contingentiam caſuũ. † Itẽ not. poſt prin. ibi. [capitali, & vltimi ſupplicij animaduerſione &c.] nam non ſufficiebat dicere capitali, ad hoc vt imponatur pœna mortis naturalis: cũ pœna capitalis poterit eſſe etiam ſine pœna mortis. vt patet in deportatione, & damnatione in metallũ, quæ dicunť pœnę capitales. Ideo ſubiunxit verba ſequẽtia. Ideo dicũt Doc. ſi ſtatutũ diceret pro tali crimine debere imponi pœnã capitalẽ, non debere imponi pœnã mortis: ſed debet intelligi de minori pœna. arg. in l. ſi præſes. ff. de pœnis. & ſic de illa quę æquipararet deportationi: quia deberet bãniri & expelli de ciuitate. debet ergo hic dici expreſſè ꝙ imponať pœna mortis. Ideo iudices in ſententijs criminalibus condẽnant ad pœnã capitalẽ. ita qđ moriatur. & aĩa à corpore ſepareť. & non ſine cauſa apponũt illa verba: qa mors
3 eſt duplex: naturalis & ciuilis. † Itẽ no. ibi. [victualiũ &c.] ꝙ iſtis cõfugiẽtibus ad eccleſiã eo caſu quo nõ debẽt inde extrahi dñt miniſtrari victualia ꝑ miniſtros eccleſiæ. & etiã aſſignari locus vbi poſſint quieſcere & dormire. vt patet in verbo [aut veſtis:] & in ṽbo [requies:] et probať circa finẽ huius l. etiã ibi. [& ipſi ꝑ
4 incõmodũ eccleſiæ egentiũ & pauperũ alienanť expenſis.] † Itẽ no. tex. ibi. [poſt edictorum ſolennẽ nõ citationem &c.] nã Bal. ſemper allegabat iſtũ tex. quod ad miſſionẽ in poſſeſſionem ex primo decreto: licet nõ ſit pręiudicialis, requiriť ſolẽnitas edictorum ſeu citationũ: quæ ſolẽnitas cõſiſtit in hoc ꝙ fiãt tres citationes. & vltima ſit cum peremptorio. vel quod fiat vnà cũ cõminatione peremptoriæ ſicut qñ perueniť ad ſententiã diffinitiuã. vt in l. ad peremptoriũ. ff. de iudi. Itẽ dicit Inn. qñ peruenitur ad abſolutionẽ ab inſtantia iudicij. vt j. de iudi. l. properandum. §. & ſi quidẽ. & ſic in tribus caſibus extra quos quælibet citatio etiã ſi non dicatur, dicitur eſſe peremptoria. & ſufficit vna vt aliquis citetur ad videndũ iurare teſtes, nõ enim expedit dicere peremptoriè: ſed in dictis caſibus niſi dicať, non poſſet ad tales actus perueniri vt no. per Inno. in c. conſuluit. de offic. deleg. ſed Iaco. but. dicebat nõ requiri peremptoriũ immiſſione ex primo decreto: cuius cõtrariũ patet hic & videť tenere gl. in l. conſentaneũ. j. quomodo & quando iud. in j. gl. & l. ſi finita. §. Iulia. de dam. in
5 fec. † Item no. in ver. [inquirendi autẽ &c.] ꝙ quando contra aliquem eſt ſuſpicio. & non ſunt vrgentes coniecturæ, debet ſtari eius iuramẽto ad eius purgationem. Vltimò no. in verſi. [ſanè.] quod colonus numeratur inter perſonas domeſticas: & ſic non eſſet idoneus teſtis. quod no. ſecundùm Albericum.

De legibus & conſti. princi. *Rubrica.*

1 ☞ *Aequitas quando præferatur rigori?*
2 *An ſoli Imperatori liceat facere interpretationem, inter rigorem & æquitatẽ: an etiam cuilibet iudici?*

LEX. I.

1 INter æquitatem. † Iudex non debet recedere à iure ſcripto propter æquitatem nõ ſcriptã. niſi authoritate principis. ad quẽ ſolũ hoc pertinet, ſcilicet limitare ius ſcriptũ. h. d. ſecundũ primã lec. quæ eſt ve
2 ra. & eã tenẽt † Bar. & Sal. legit glo. duobus alijs modis ſecundũ quos æquitas præferť rigori iuris. ſcilicet qñ nec rigor erat ſcriptus, nec æquitas in caſu in quo dubitabať, licet eſſet ſcriptũ in alio caſu ſimili: qa debemus potius ſequi æquitatẽ quã ſimilitudinẽ illã, vel qñ erat ſcriptus rigor iuris, & etiã æquitas: & tunc nõ habet dubium ꝙ ſeruanda eſt æquitas. vt in l. placuit. j. de iudi. Pone caſum vel exemplũ in l. Panthonius. ff. de acqui. hęred. vbi ſiꝗs deceſſit infrà dies petendę bonorũ poſſeſſionis, tempore quo erat abſens cauſa reipublicæ, de rigore iuris non trãſmittat bonorũ poſſeſſionẽ: nec reſtitutionẽ in integrum. qa nõ fuit læſus in vita eius. tñ de æquitate. quia lædiť in articulo mortis. trãſmittit reſtitutionẽ in integrũ & ſic ibi eſt ſcriptus rigor & æquitas. vnde præfertur æquitas vnde iſta ſit cõcluſio. quòd cæteris paribus æquitas præferť l. ſi ſeruus. §. ſequiť. ff. de ver. obli. & dicũtur paria, qñ nec rigor eſt ſcriptus, nec ęquitas in caſu de quo erat q̃ſtio: licet in ſimili eſſet ſcriptus. vel qñ tã rigor quàm æquitas ſcripta erat: ſed ſi nõ ſunt cætera paria, qa rigor erat ſcriptus, & æquitas, nõ locũ habet l. vt ſit recedendũ à iure ſcripto. Pone exemplũ in l. proſpexit ff. qui & à quibus. & mandati l. inter cauſas. §. non oĩa. vbi ſi mandatarius ꝓ exequendo mandatũ ſit captus à latronibus, & derobatus ꝙ damnum nõ recepiſſet ſi mandatũ nõ ſuſcepiſſet. nõ ꝓpterea recuperat. quod videť cõtra æquitatẽ: tñ ſeruať rigor. vt ibi no. ſufficit. In gl. ibi. [Item qñq;] glo. opponit cõtra illã primã lect. & verã. quod imò debeamus ſequi ęquitatẽ. vt in l. pe. j. ad macedo. & l. ſed Iulianus. §. mutui. ff. eo. & reſpondet qđ ibi æquitas latius poniť, & aliquãdo ſtrictius: ſed illa verba parũ important. dic ergo ꝙ illæ ll. loquuntur de ęquitate ſcripta. nã ius ſcriptũ aliquãdo ex ęquitate extendiť per aliã l. & ita loquiť d. l. pe. aliquãdo reſtringiť. & ita loquiť §. mutui. nã ſenatuſcon. macedonianũ loquebať in filiofa. & qa eadem ratio & æquitas erat in nepote ꝑ aliã l. ad nepotẽ extẽditur. Itẽ loquebať in mutuo pecuniæ. quod verbũ pecunię. latè ſumitur ꝓ his q̃ conſiſtunt in põdere, numero, vel mẽſura. vt in l. talis ſcriptura. de leg. j. tñ ſenatuſc. reſtringit ad pecuniã numeratã ex qua emanauit: qa illa reperiť in pecunia pluſquã in alijs mutualibus. In gl. ibi. [Itẽ põt poni eodẽ modo &c.] intentio gl. eſt illa ꝙ in materia ſucceſſionis feudorũ non habemus ius ſcriptũ: quia tpe harũ ll. illa materia nõ erat cognita. ſed bene habemus ius ſcriptũ in ſucceſſione aliorũ bonorũ. Itẽ in materia feudorũ habemus ius cõſuetudinariũ: qđ diciť ſine ſcriptis: qa ſine ſcriptura illę cõſuetudines fuerũt in eſſe ꝓductę. licet poſtea ꝑ quoſdã authores priuatos fuerint in ſcriptis redactæ. pone ergo dubi
a tať an monachus ſuccedat patri ĩ feudo, ᵃ ius ciuile in feudo nõ dicit, ſed ĩ alijs bonis dictat ꝙ ſic: ſicut ſuccedit monachus ĩ alijs bonis, nõ obſtante monachatu. vt in l. deo nobis. ſ. de epi. & cle. æquitas verò conſuetudinis feudorũ dictat contrariũ: qa feuda dať ꝓpter ſeruitiũ perſonale: qđ monachus pręſtare nõ põt domino feudi, cũ ſit ſuppoſitus abbati. qđ iſtorũ ſeruabiť? glo. non declarat. dic ꝙ ęquitas non ſcripta. i. inuenta ex cõſuetudine feudorũ. & ita declarať in tit. ſi de feu. fu. cõtrouer. c. fi. & ſic illa lec.
b contradicit præcedenti, vbi rigor ſcriptus ᵇ præferť æquitati nõ ſcriptæ: ſed ibi rigor erat ſcriptus in caſu in quo erat dubiũ hic, licet eſſet ſcriptũ in alijs rebus. ęquitas verò nõ ſcripta ſpecialiter reperitur in caſu de quo quæriť, meritò præfertur. In gl. ibi. [Itẽ põt poni in æquitate ſcripta, & iure ſcripto.] dic ille caſus non habet dubiũ per l. placuit. j. de iud. qa tunc l. continens æquitatẽ ſcriptã venit ad limitationẽ & correctionẽ l. continentis rigorẽ ſcriptũ, vt etiã æquitas patet in l. Pantonius. ff. de acqui. hære. Intellige tñ qñ tam rigor quã æquitas erant in ſpecie. & in caſu de quo dubitabatur in dicta l. Pantonius. ſed ſi æquitas eſſet in genere, & rigor in ſpecie: licet æquitas eſſet ſcripta ſicut rigor, præferretur rigor, per regulã generi per ſpeciem derogatur, pone exemplum de æquitate naturali: q̃ eſt neminẽ debere locupletari cum aliena iactura. vt in l. nam hoc natura. ff. de condi. inde. cui æquitati generali ſcriptæ derogatur per ll. continentes rigorem ſpecialem in contrarium, propter culpã vel dolum aduerſarij: vt ſunt iura loquentia de vſucap. & præſcri. per quas quis locupletatur cum aliena iactura, tam propter bonum publicum: ne dominia ſint ſemper in incerto. vt in l. j. ff. de vſuca. quã propter negligentiam aduerſarij non proſequendo ius ſuum. Item pone in caſibus in quibus reſtituto minore ad rem ſuam recuperandam non reſtituitur aduerſarius eius ad recuperandum pretium propter

perſuum dolum.vt in.l.Titius.ff.de fide fideiuſſ.& l.qui res.de
ſol.ver.huic applicatur.& dixi in.l.j.& ij.j.ſi aduer. tranſact. Itē
in alio caſu.ſ.de ſacroſanc.eccle.& l.iubemus la.ij.§.ſanè.in.j. in
gloſſ.quæ incipit.ſic ergo eccleſia locupletatur &c. & in authē.
qui res iam dictas:& vbicunque ab illa regula reperitur exce-
3 ptio.† in glo.ibi.[Item in eo]gloſſ.hic voluit oppone.cōtra tex.
qui dicit quod ſoli imperatori eſt licitū facere interpretationem
inter rigorem & æquitatem contrà.quod imò cuilibet iudici li-
ceat.vt in l.non poſſunt.ff.eodem.nam.l.dicit quod iudex debet
habere æquitatē præ oculis.vt in l.quod ſi epheſi.ff.de eo.quod
cer.lo.& alij dicunt quòd iudex tempore quo percipit admini-
ſtrationem debet iurare ſe redditurum ius ſecundùm æquum
quod ſibi videbitur.vt in authen.iuſiurandum quod præſtatur
ab his.gloſſ.videtur ſic voluiſſe ſoluere:vt fateatur contrarium
de plano,ꝙ quilibet iudex poſsit:tamē ſua interpretatio nō erit
illius cōditionis & qualitatis cuius interpretatio principis:quo-
niam interpretatio principis eſt generalis neceſſaria , & in ſcri-
ptis redigenda:ſed illa quam facit iudex non eſt generalis , nec
in ſcriptis redigenda:licet ſit probabilis,aut neceſſaria.nam etiā
quilibet doct.interpretari poteſt:& erit interpretatio probabilis.
breuiter gloſſ.non bene ſoluit illud contrarium , nec formaliter
vt debet:quia iſta.l.vult quod iudex non poſsit talem interpre-
tationem facere.ſed ſolus Imperator.& dico quod interpretatio
Imperatoris poteſt fieri totaliter quod non ſit generalis: nec in
ſcriptis redigenda,vt conſulatur Imperator in carta cauſę , in
qua reperitur ius ſcriptum pro vna parte, & æquitas non ſcri-
pta pro altera,& ipſe mandet ſeruari æquitatem.nam hoc man-
datum ſeu reſcriptum non habebit vim generalis.l.quò ad ſimi
les cauſas,ſed duntaxat in illa.vt infra.l.proxima. & etiam in l.
ſequen.circa fin.dic ergo formaliter ad contrarium,quod quan
do reperitur rigor ſcriptus in vna cauſa:iudex ab illo rigore nō
debet recedere propter æquitatem non ſcriptam,quam velit for
mare de capite ſuo,vel de communi opi.hominum niſi cum au
thoritate Papæ,vel Imperatoris,ad quem ſolum hoc pertinet.
& iſte eſt caſus huius.l.Sed quando caſus eſt de quo dubitatur,
non reperitur ſpecialiter deciſus.& ſic oportet decidi per ar. &
ſimilitudines aliarum,ll.in alijs caſibus loquentium : & tūc pro-
cedit contrarium,quod iudex debet & poſsit interpretationem
facere prout ſibi æquum videbitur,ſequendo potius ęquitatem
quam rigorem in alijs caſibus ſcriptum:quia ſub ſpecie rigoris
pernicioſè aliquando erratur.vt in l.ſi ſeruus. §. ſequitur. ff. de
verbo.obliga.Fateor tamen quòd Imperator poteſt facere in-
terpretationem generalem quæ habeat vim l.quò ad omnes.iu-
dex verò non,ſed ſolùm in cauſa quamlibet decidere. & vide
ſimilem glo.in c.j.de poſtula.præla.

2 *Si Imperator conceſſit debitori meo quòd non poſſit cogi ad ſoluēdum,hinc ad quin quennium,quòd idem non obſeruabitur in alijs debitoribus.*
Conceſſio ad reſcriptum,an extendatur ad alias perſonas,uel cauſas?
3 *Si princeps ut Papa,uel Imperator confert alicui caſtrum,& poſtea illud idem confert alteri,quod non ualet ſecunda collatio.*
4 *Statutum quòd cauſa debeat committi ad conſilium ſapientis altera parte poſtulante, debet intelligi quando eſſet dubia probabili dubitatione.non quando eſt clara , & ſine dubitatione.*
5 *Relatio quando poſſit fieri ad ſuperiorem?*

LEX. II.

1 Væ ex relationibus.†Reſcripta prin-
cipis ſuper certis
cauſis decidendis,& conceſsiones eiuſdem factæ ſin
gularibus perſonis,vniuerſitatibus,vel locis, non ha-
bent vim.l.generalis quò ad aliàs cauſas,vel perſonas:ſed tantū
quò ad illas in quibus emaneret.& in illis debent obſeruari pro
legibus.& reſcripta poſteà impetrata contra illa non facientia de
illis mentionē,tanquam ſubreptitia non valent.& puniuntur iu
dices patientes illa impugnari malitioſè,vel ſub ſpecie dubieta
tis ad Imperatorem referentes,& illa executioni non mittentes.
hoc dicit tota.l.Et præmitte ꝙ dicit.ff.de cōſt.prin.l.ꝙ principi
placuit.l.habet vigorem.ſiue per epiſtolam , vel ſubſcriptionē.
vel alio modo appareat de placito ſuo.Pone ergo quod iudex
coram quo vertebatur cauſa inter te & me,dubitans qualiter de
beret ſententiam ferre, conſuluit Imperatorem , & Imperator
vel à ſeipſo vel habito conſilio cum proceribus ſuis reſcripſit ꝙ
ferret cauſam pro te,fortè aliqua ratione motus.an illud reſcri-
ptum habeat vim l.generalis.vt in caſu ſimili vertente inter Ti-
tium & Sempronium debeat id obſeruari?& hic dicitur quòd
non ſed ſolum in illa cauſa in qua emanauit. vnde alius iudex
2 non tenetur in illa cauſa illud ſequi.† vel pone. Imperator tibi
debitori meo conceſsit ne poſſes cogi ad ſoluendum hinc ad
quinquennium.An idem obſeruabitur in alijs debitoribus , vel
meis,vel aliorum,creditorum.vt non poſsit cogi ad ſoluendū?
& dicitur quòd non:& idem in alijs conceſsionibus factis per
gratiam perſonarum vel locorum quibus conceduntur. vt hic
& in capitu.quod ob gratiam.de re.iur.in vj.& dicta.l.j.§.fin. ff
de conſtitu.princip.quia talia reſcripta non concedit Impera-
tor eo animo vt faciat.l.generalem quó ad omnes , ſed quó ad
illos tantum.ſed in quo habent vim.ll.quó ad illos? Reſponde-
tur quia debent ſeruari ſicut l.generalis.& reſcriptum impetra-
tum contrarium non faciens de illo mentionem eſt ſubreptiti-
tium,ſicut impetratum contra legem ſcriptam. niſi apponatur
clauſula non obſtante.vt infra de præcibus Impera. offe.l. nec
damnoſa.puniuntur iudices qui permittunt talia reſcripta mali-
tioſè impugnari,& non mittunt ea executioni: ſed ſimulant ſe
dubitare.& referunt principi quid habeant agere ad protelan-
dum tempus.hoc dicit in effectu.Gloſſ.prima ponit hic exem-
plum in conceſsionem caſtri quam princeps facit alicui ad ſug
geſtionem alterius.quod exemplum non multum congruit mē
ti huius.l. in qua dubitatur an conceſsio vel reſcriptum exten-
deretur ad alias perſonas vel cauſas.vñ melius exemplifica. vt
dixi in caſu.Aduerte.tamen:quia talis conceſsio caſtri dicitur
beneficium principis.quod eſt latiſsimè interpretandum quó
ad ipſum principem.l.beneficium.ff.de conſti.prin.& in c.cum
dilecti.de dona.& quod ibi not.per Innoc.Item eſt dare priuile
gium quando concedit aliquid contra ius commune : puta im-
munitatem à collectis.& tale priuilegium eſt ſtrictè interpretā-
dum,cum offendat ius commune. non ſic in caſu præcedenti:
cū talis cōceſsio nō ſit cōtra ius cōe.Eſt etiam dare reſcriptū ꝙ
non continet beneficium nec priuilegium.ſed datur ad iuris cō
munis obſeruantiam:vt reſcriptum delegationis iudicis, de quo
loquitur totus tit.j.de di.reſcrip.& de his tribus.vide per glo. in
c.j.eo.tit.de his etiam habetur.j.de preci.impe.offe.& in tit.ſi cō-
3 tra ius vel vtili publi.cum ſequen.†Et not.ex iſta glo. relata ad
text.quod ſi princeps vt Papa vel Imperator confert alicui ca-
ſtrum,& poſteà illud idem cònfert alteri,non valet ſecunda col
latio.quia non poteſt nec debet primo auferri ſine culpa ſua. vt
in tit.de feu.ſine culpa non amittendo.& de hoc eſt gloſſ. in l. ſi
qua infra de fundis & ſaltibus rei dominicæ.lib.xj.quam Bal.in
multis locis allegat.quia tangebat eum.nam papa Vrbanus.vj.
ſibi contulerat vnum caſtrum quod vocatur Feſtina in comita
tu augubij.& poſteà illud idem contulit alteri,& nūquam Bal.
potuit habere poſſeſsionem.licet multum litigauerit cum illo in
4 romana curia.†Item allegatur iſte tex.in ſi.ſi ſtatutum dicat cau
ſa debeat committi ad conſilium ſapientis altera parte poſtulan
te.debeat intelligi quando eſſet dubia probabili dubitatione:
quando verò eſt clara,& ſine dubitatione quacunque in iure,
non debet iudex audire partem petentem cauſam committi
ad conſilium:quia præſumitur hoc facere malitioſè,& cauſa dif
ferendi litem.Et not.per Iacob.de aret.in l.ille.aut ille.§. cum in
verbis.ff.de leg.tertiò.In glo.quæ incipit[non ergo decretales.]
ibi.[ſed ibi de his quæ ſunt in iuris corpore clauſæ.]dic illa ſol.
eſt bona ad ambo contraria præcedentia.nam decretales epiſto-
læ licet emanauerint ſpecialiter in quibuſdam cauſis , & inter
certas perſonas,vt ex inſpectione ipſarum patet:tamen romani
principes poſteà iuſſerunt eas reduci in vno volumine , quod
miſerunt ſtudio bononienſi vt gloſſarentur, & legerentur pro
legibus & canonibus generalibus.ſic etiam multæ.ll.in vol. C.
emanauerunt inter certas perſonas,& in certis cauſis.vt patet.j.
de tranſact.l.cum proponas.cum multis ſimilibus.& tamen ha-
bent vim.ll.generalium:quia redactæ ſunt in volumi.C.aliàs ſe
cus.vt.ſ.de Iuſtinia.co.confir.§.ſi quæ verò pragmaticę ſanctio
neo &c.In gloſſ.j.ibi.[Item contra quod quiſque iuris.l.j.] dic
quod loquitur in conceſsione quæ non continet ius iniquum.
aliàs ſi eſſet facta ad poſtulationem alterius retorqueretur con-
tra eum.vt in illo tit.& ſic haberet vim.l.non ſolum pro illo pro
quo facta eſt, ſed etiam contra illum pro aduerſario. † Vltimò
ſi quæritur an relatio ad ſuperiorem poſſet fieri,vel ſit prohibita
diſtingue vt hic per Bal.qui dicit quod aliquãdo eſt neceſſaria.

a ¶Sit ſolutus legib⁹. Adde l.pñceps.ff. de legi. l. ex ĩperfecto. C.de teſta. & in c. iu ſtum eſt.ix.diſtin.

b ¶Imponere legẽ ſuc ceſſori ſuo. Adde gl. in v̄bo priuilegio.in cle.vnica. de regula.

c ¶Dicat ſtatutũ. Et an & qñ priuilegiũ alicui conceſſum poſ ſit reuocari. vide per Alex.de imo.in cõſi. ci.per totũ.& j.vol. & in materia adde Pet.de anch. in cõſil. ij.inci. vt tactũ eſt.ſ. per Inn.do. Anto.& Doct. in c.nouit. de iudi.& p eundẽ Inn. in c. in noſtra. de iniur.& deciſio Barto. eſt in q.tertiæ.q.prin cipalis. & ibi vide Ale.de imo.in apoſt. Franc. Cur.

aliquando probabilis. aliquãdo temeraria. Neceſſaria eſt qñ fit ꝓpter defectũ iuriſdi=tionis referentis: vt quia nõ poteſt ipſe re=nũtiare, cum cauſa fuerit ſibi commiſſa au=dienda & referẽda.nõ terminanda. & tunc eſt licita. Idẽ ſi alio modo haberet poteſta=tem audiendi, & non terminandi l. ſolẽt. in princ.ff.de offi.proconſu.facit c. ſuper quę ſtionũ.de offi.dele.& in aut.ad hæc j. de iu dicijs.Probabilis eſt qñ fit propter proba=bile dubiũ quod indiget deciſione princi=pis.vt ſunt plura quę occurrunt in materia aut.ex cauſa j.de lib.præte.ſed ſi poteſt de=cidi per argu.aliarũ. ll. non debet iudex re=ferre princi, ſed procedere de ſimilibus ad ſimilia.vt in l.non poſſunt.ff.eo.& j.eo.l.cũ de nouo.& ibi not. Temeria eſt cũ iudex ſi mulat ſe dubitare,& refert magis ad exone randum ſe quã ad declarationẽ habendã. vt in fi.huius l.& illa puniẽ.dicit tamẽ Bal. quod ſi iudex poſſet incurrere periculum mortis,vel aliud magnum periculũ, excu=ſatur ſi refert negotium ad ſuperiorem, vt mandet qualiter vult cauſam determinari:quia non tenetur ſe=ſubijcere illi periculo.& prædicta propter dubiũ iuris: ſed pro=pter dubium facti nõ debet referre principi:aliàs punitur l.eum quem temere.ff.de iudi.& vide in Spec.de rela.vbi ponit modũ & practicam referendi.

2 ☞Statutum quòd non ualeat ſtatutum niſi per preconem ſit publicatum in certis locis ciuitatis, & poſtea factum ſit quoddam ſtatutum in fauorem alicuius ciuis, & non ſit publicatum per preconem, an ſit nullum?

3 Si in uolumine ſtatutorum ſit aliquod ſtatutum diſponens quòd ſtatuta ibi contenta extendantur ad caſus ſimiles, tunc illa ſtatuta non erunt ſtricti iuris, & recipiẽt interpretationem extenſiuam, etiam in caſibus odioſis, & contra iura communia.

4 Illa quæ reperiuntur clauſa in corpore iuris, habentur pro legibus generalibus: dummodo proprietas uerborum hoc patiatur. & quid de ſententijs non comprehenſis in corpore iuris.

LEX III.

1 LEges. †An lex ſit generalis cognoſciẽ ex vj.ſignis poſitis in tex. Interlocutoria verò principis & etiã conceſsiones factæ ſingularibus perſonis non faciũt l.generalẽ, ſed ſpecialẽ inter illas perſonas.h.d.
Et loquiẽ illa lex qñ dubitaẽ de aliqua l.nouiter facta per impe=ratorẽ, q̃ non ſit incluſa in corpore iuris. vt ſi volumus cogno=ſcere an ſit lex gñalis recurramus ad illa ſex ſigna de quibus in text.nã ſi mittiẽ ad cœtũ ſenatorũ,eſt generalis: vel ſi dicatur in ea hac edictali l.ſancimus &c.vt j.de ſecũ. nu.l. hac edictali. vel ſi mandaẽ publicari per oẽs populos.vel ſi dicatur in ea qđ tra=hatur ad ſimiles caſus, poſito ꝙ ſit facta in certo caſu ſpeciali. vel ſi dicatur expreſsè qđ ſit generalis, vel ꝙ pertineat ad om=
2 nes.†Et Dicit Bal.ſe de facto ſemel reſpondiſſe,cũ ſtatutum di=ceret ꝙ non valeat ſtatutum: niſi per preconem ſit publicatum in certis locis ciuitatis,poſtea factum ſit quoddã ſtatutũ ſpecia=liter in fauorẽ cuiuſdam ciuis,& non ſit publicatum per præco nem, quærebatur an eſſet nullum? videbatur ꝙ ſic per dictum ſtatutum.contrarium dicit. quia ſtatutũ de publicatione debet intelligi in ſtatutis generalibus qui fiunt ad omnes:nã in illis eſt neceſſaria publicatio.vt hic in ver.[vel per oẽs.] vt veniat in no titiã omniũ inter quos debet ſeruari: ſed illud ſtatutum factum in fauorẽ certi ciuis eſt ſpeciale quo ad ipſum tantũ:vt in l.neq;. Dorotheũ infrà de decu.li.x.vnde nõ eſt neceſſaria publicatio: ſed ſufficit ꝙ ille ſciat. Dicit etiam per iſtum tex.in ver. [vel ex=
3 preſſus.] †ꝙ ſi in volumine ſtatutorum ſit aliquod ſtatutum diſ ponens ꝙ ſtatuta omnia ibi contenta extendantur ad caſus ſimi les,quod tunc illa ſtatuta non erunt ſtricti iuris: & ſic recipient interpretationem extenſiuam etiam in caſibus odioſis, & con=tra iura cõmnia.& ita debet limitari quod communiter dicitur ſtatuta eſſe ſtricti iuris:maximè pœnalia. & contra ius cõmune diſponentia:vt in l.conſtitutionibus.ff. ad munici. Vltimò ſcias
4 †ꝙ illa quæ reperiuntur clauſa in corpore iuris habentur pro le gibus generalibus:ſiue ſint ſentẽtiæ principis diffinitiuæ, ſiue in terlocutoriæ l.metum.§.prætor.ff. ꝙ met.cau. ſiue ſint aliæ con=ceſsiones;dummodo proprietas verborũ hoc patiatur.de his au tem q̃ non ſunt cõprehenſa in corpore iuris diſtinguitur an ſint ſentẽtiæ interlocutoriæ,& nõ habent vim l.generalis.vt hic cir=ca fi.an ſint ſententiæ diffinitiuæ principis in certis caſibus, vel inter certas perſonas.& tũc ſi iſta concurrãt,& lata ſit p̄ſentibus partibus,& cũ cauſæ cognitione.& non ſit cõtra ius expreſſum talis ſentẽtia habebit vim generalis l.vt j.eo.l.fi.& no.s.l.pxi. gl. quæ incipit imò.& hoc in gl.fi.altero illorum deficiẽte ſecus.& ita reducas ad cõcordantiã ll.diſcordãtes.Certæ verò cõceſsio=nes continentes priuilegium vel beneficium non habent vim le gis generalis.vt hic in fi.& s.l.proxi.& in d.§.ſi quæ verò prag=maticæ.

1 ☞Quanto quis eſt in maiori culmine & maieſtate, tanto magis decet eum benignum reſponſum dare.

2 Omne ius potentius eſt in cauſa, quàm in cauſato.

3 Honor eſt in honorante, & qui ſe humiliat exaltabitur.

4 Patere legem quem tu ipſe tuleris.

Princeps non põt imponere legem ſucceſſori ſuo, à qua nõ liceat recedere, ſicut nec ſibi.

Inter mandatum & mandatarium debet eſſe differentia.

5 Princeps ſi facit aliquem contractum cum ſubditis, debet illud obſeruare, & nõ rumpere uel frangere, uel contrauenire, ſicut quilibet alius priuatus, & eodem modo eius ſucceſſor obſeruare tenetur.

6 Statutum quando tranſit in contractum, non poteſt à ſtatuentibus reuocari, ut ſi ſtatutum dicat quod quicunque forenſis ueniet ad habitandum in ciuitate uel comitatu, ſit exemptus à factionibus communis per decennium.

7 Epiſcopus qui fecit conſtitutionem ſynodalem quòd clerici ludentes ad aleam ſint excommunicati, & ipſe ludat cum alio clerico, an ſit excommunicatus?

LEX IIII.

1 DIgna vox. †Licet princeps ſit ſolutus legibus,ᵃ
2 vult tñ viuere ſecũdũ leges:à quibus habet principatũ & imperiũ.h.d.Et primò ponit quã dam ſuaſionẽ.vſq; ibi.[adeo.]Secũdò ſuaſionis ratio=nem vſq; ibi. [& re vera.] Tertiò ſuaſionis cõmẽdationem:vel melius prædictæ rationis ꝓbationẽ.vſq; ibi.[& oraculo.] Quar tò ſucceſſoribus ſuis quibus præcipere nõ põt,indicat vt faciãt quod ipſe facere intendit. & loquitur tam de legibus factis à ſe, quã factis à populo romano, à quibus habuit imperiũ.quoniã à l.regia quæ de imperio lata eſt Hortẽſio mirabili oratore prouo cante.vñ diciẽ l.Hortenſia.vt in l.j.ff.de conſt.prin.& in hoc ca=
2 ſu illa lex eſt aliquantulũ ſcrupuloſa.†No.primò in prin.ꝙ quã to quis eſt in maiori culmine & maieſtate,tantò magis decet eũ benignũ reſpõſum dare. Itẽ no.ſecũdò in ver.[adeo.] vnum ad
3 quod Iac.but.allegabat iſtum tex.† ꝙ omne ius potentius eſt in cauſa quã in cauſato.nã lex regia fuit cauſa imperij.ideo Impe=rator legibus ſubmittit imperiũ in reuerentiam illius.Item no.in ver.[reuera.] Illud vulgare honor eſt in honorante:& qui ſe hu miliat exaltabiẽ.& illud Catonis:patere legẽ quã tu ipſe tuleris.
4 †Vltimò no.in fi.ꝙ princeps non põt imponere legẽ ſucceſſori
b ſuoᵇ à qua non liceat recedere,ſicut nec ſibi l.ſi quis in prin.teſta mẽti.de le.iij.debet enim eſſe differẽtia inter mandantẽ & man=
5 datariũ ff.de arbi.l.pe.†Vltimò p iſtã l.determinanẽ duo. primò ſecundũ Cy.ꝙ ſi princeps facit aliquẽ contractũ cũ ſubditis, de bet illud obſeruare, & nõ rũpere, vel frangere, vel contrauenire ſicut quilibet alius priuatus.& eodẽ modo eius ſucceſſor obſer=uare teneẽ:quoniã afficit ipſam dignitatẽ cuius ipſe eſt admini=
6 ſtrator.†per hoc etiã determinat Bar.in l.oẽs populi.ff.de iuſt.& iur.ꝙ quando ſtatutum trãſit in cõtractu,non poteſt à ſtatuenti
c bus reuocari.vt ſi dicat ſtatutũᶜ ꝙ quicunq; forenſis veniret ad habitandũ in ciuitate vel comitatu, ſit exemptus à factionibus cõmunis per decennium:certè ſi quis forenſis veniat,nõ poteſt ſibi auferri talis exemptio, quia ſub ſpe illius venit ad habitan=dum.& ſic fit quidã contractus innominatus facio vt facias:qui reuocari nõ põt poſtq; eſt impletus ab altera parte vnde nõ põt reuocari ſtatutũ in præiudiciũ illius:ſed in p̄iudiciũ aliorũ q nõ dũ venerũt,nec contractũ impleuerũt bene põt reuocari:quia in contractibus innominatis habet locum pœnitentia antequã cõ=tractus ſit impletus.vt in l.ſi pecuniam.ff.de condi.ob cau.& de illa quæſtione videtur caſus in c.j.de ꝓba.& gl.in aut.de defen. ci.cir.prin.quæ loquitur de pace conſtan. quam imperator Fe=dericus fecit cum comitatibus Lombardię ſibi ſubditis,vt capi tula illius pacis ſint obſeruanda per ſucceſſores illius,& nõ vio=landa.Et hoc no.pro terris ſubditis eccleſiæ ro. vt eſt Bononia, ꝙ ſi Papa faciendo pacẽ cũ ea,faciat aliquas ꝓmiſsiones,teneaẽ ipſe

FRANCKESCHE STIFTUNGEN

ipſe & eius ſucceſſores eas obſeruare: nec poſsit eas rumpere de plenitudine poteſtatis quãdo autem nõ per viam cõtractus, ſed per viã gratiæ & conceſsionis vel priuilegij aliquid cõcedit ſubditis, licet de ordinata poteſtate nõ debeat auferre ſine iuſta cauſa, de plenitudine tñ & ſuprema poteſtate põt eis auferre: licet ſit iam eis ius acquiſitum. vt in c. veniens. de præſcrip. ver. priuilegium ſemel conceſſum reuocari poteſt, & de hoc vide per Bal. poſt Nic. de mat. in l. qui ſe patris. j. vñ liberi. in antepe. col. dicit tñ hoc verũ, niſi nõ gratuitè cõceſsiſſet: quia tunc hẽt vim cõtractus. Sed in contrarium allego tex. optimum in l. Titius puerum. ff. de obſequijs. vbi libertas data licet nõ gratuitè põt reuocari. tñ ibi loquiẽ qñ reuocatur ex iuxta cauſa. Bal. loquitur quãdo de plenitudine poteſtatis volebat reuocare ſine cã, tũc nõ poteſt ſi nõ gratuitè conceſsit, ſed recepta pecunia. tene mẽti. Prædicta intelligo qñ conceſsio nõ cõtinebat traslationẽ dñij directi, vel vtilis, vt eſt cõceſsio de immunitate: alias videẽ ꝙ reuocari nõ poſsit ſine iuſta cauſa. vt. j. de fun. patr. li. xj. l. fundi. & l. cote. §. agri. cũ ibi no. ff. de publicanis. & in tit. de feudo ſine culpa non amittendo. nã etiam princeps nõ põt auferre alicui dñiũ rei ſuæ: niſi ex cã publicę vtilitatis. & tũc ipſam debet reſtaurare de pretio. vt in l. Item ſi verberatum. §. j. ff. de rei vẽ. multò ergo minus qñ ab ipſo quis habuit dñium. quia nõ debet venire contra

7 factum ſuũ. † Itẽ inducit iſta lex ad queſtionẽ diſputatã per Ioã. and. quæ incipit Bononiẽſis eps. de epiſcopo. qui fecit cõſtõnẽ ſynodalẽ, ꝙ clerici ludẽtes ad aleã ſint excõicati, ſi ipſe ludat cũ alio clerico, an ſit excõicatus. & facit iſta. l. ꝙ ſic. cõtrarium facit gl. quæ dicit ꝙ ipſe ligatur legibus qñ vult. & ſic ſpõte, nõ autẽ inuitus. quia princeps eſt ſolutus legibus. hic aũt ligaretur inuitus. & illã partẽ tenet ipſe decidẽdo, quia nemo inuitus ligaretur lege ſua. vt in l. princeps. ff. e. dicit tñ ꝙ licet nõ ligeẽ immediatè à ſuo ſtatuto, tñ quia clericus ludens cũ eo ligatur, & ipſe participat cũ eo in crimine, vñ ligatur ſentẽtia canonis loquentis de participante cũ excõicato in crĩe vt in c. ſi celebrat. de cle. excõ. miniſt. Archi. aũt tenet ꝙ ligaẽ directò à ſuo ſtatuto in c. j. de cõſtitu. libro. vj. quoniam ſtatutũ illud recipit robur à canone. cũ Epiſcopi poſsint facere ſtatuta vt in capitu primo de maio. & obed. quem Ioan. and. reprehendit per hanc legem cum glo. dic vt ibi. & ponit iſtam queſtionem in mercurialibus.

2 Ille dicitur offendere mentem & non uerba. l. qui fraudem facit legi, & quòd multis modis poſſit contingere.

Factum contra leges, eſt ipſo iure nullum quantũ ad producendum iuris effectum, licet in lege hoc expreſſe non contineatur, ſed tacitè cenſetur contineri.

Sicut eſt nullum quó ad iuris effectum producendum: quia nõ producit, ita habetur pro non facto, licet reuera factum ſit, poteſt tamen fingi quod habeatur pro facto & cũ illa pertineant ad declarationem legum prohibentium, locum habent non ſolum in futuris, ſed etiam in præteritis negotijs.

3 Non ſolum id quod factum eſt contra prohibitionem legis eſt nullum, & habetur pro non facto, ſed etiam quicquid occaſione illius factum eſt, uel ſecutum, licet non ſit cõtra prohibitionem.

Quis dicatur facere contra legem?

4 Verba legis aliquando extenduntur ultra proprium ſignificatum, pro ſaluanda mente. quando in minus ſe habent uerba quàm mens.

5 De mente legis poteſt conſtare quatuor modis.

6 Annullatio actus an ſit pœna?

7 Quod fit contra mentem legis & non per uerba, an ſit ipſo iure nullum?

8 Lex an uideatur prohibere actum, etiam ſi expreſſe non prohibeat, ſed tantùm mandat cum fieri cum certa ſolennitate, & an ſit nullus?

Illa quæ ſunt de mente legis, habentur pro expreſſis in lege.

9 Quæ ſunt contra prohibitionem legis, an & quando habeantur pro infectis, quó ad euitandam pœnam, & quid quó ad euitandum incommodum, & an producant effectum iuris? & nu. 10.

Actus eſt nullus ſi factus eſt contra prohibitionem legis ſed confirmatio poſteà ſubſecuta per principem ex certa ſcientia ualet, & reddit ipſum ualidum.

11 Dictio ex, denotat cauſam proximã, ſed dictio ob, cauſam remotã, & quid in dictiõe de?

12 Lex ciuilis, an poſſit annullare iuramentum?

LEX. V.

NOn dubium. Lex iſta ſe habet vt mare ad flumina. Nã oĩa flumina itrãt in mare: ita ĩfinitę leges reuoluũẽ ſup hãc legẽ. qñ ſignãẽ ꝓ cõtrarijs ad tres regulas, q̃ hic ponũẽ. iõ de earũ itellectu hoc agitaẽ. Prima regula poniẽ vſq; ad ver. [nullũ.]

1 Secũda. vſq; ad ver. [ſed & ſi qd.] Tertia vſq; in fin. † & prima regula eſt quòd faciens contra mentem. l. licet eius verba non offendat, committit in legem: & incurrit pœnam quæ imponitur facienti contra legem. ſicut ſi offenderet mentem &

2 verba. † Et aduertendũ ꝙ ille dicitur offendere mentem & nõ verba, qui fraudem facit legi. quod multis modis poteſt cõtingere. qui no. per glo. in l. contra legem. ff. eodẽ cum ſeq. quas omnino vide: quia declarant iſtud prin. In ſecunda regula quæ hic ponitur, tria dicuntur. Primò ꝙ factum cõtra leges eſt ipſo iure nullum quantum ad ꝓducendum iuris effectum: licet in l. hoc expreſsè. non contineatur: quia cenſetur tacitè cõtineri. nam eoipſo ꝙ lex aliquid prohibet fieri, cenſetur velle ꝙ ſit nullum ſi contra fiat, licet expreſsè hoc non dicat: aliàs fruſtratoria eſſet prohibitio. Secundò dicitur ꝙ ſicut eſt nullum quó ad effectum iuris producendũ, quia nõ producit. ita habetur pro non facto, licet reuera factum ſit. & ſic nõ poteſt fieri quin ſit factum. poteſt tamen fingi quod habeatur ꝓ non facto: ſed in præcedenti caſu non expedit vti fictione, quoniam effectum iuris bene poteſt lex impedire verè: vnde nõ expedit hoc facere per fictionem. Tertiò dicitur ꝙ cum illa pertineant ad declarationẽ legum prohibentiũ, locum habent nõ ſolũ in futuris, ſed etiã in præteritis negotijs. & hoc dicitur in ver. [quod ad omnes.] vbi ponitur illud tertiũ quod hic ponitur medium inter primũ & ſecundũ. & in illo verſ. eſt caſus ſecundùm Bal. ꝙ lex vel ſtatutũ facta vel factũ ad declarationẽ alterius, extenditur ad præterita. quod tenuit Io. An. in c. ſi. de ver. ſig. li. vj. bene facit in ratione ſui. l. hæredes palam. §. ſed ſi notan. ff. de te-

3 ſta. † Tertia regula eſt. ꝙ nõ ſolũ id quod factũ eſt cõtra prohibitionẽ. l. eſt nullũ. & habetur pro nõ facto, ſed etiã quicquid occaſione illius factũ eſt, vel ſecutũ: licet nõ ſit cõtra prohibitionẽ, nihilominus eſt nullũ: & habetur pro nõ facto, quia ſublato principali tollitur acceſſoriũ. & ſic ſtipulatio & iuramentũ emanãs ad cõfirmationẽ vel obſeruationẽ illius ꝓhibiti nõ valet ipſo iure. In prima parte legis ibi. [in legẽ cõmittere.] nõ dicit cõtra l. facere. nam ille facit cõtra legẽ, qui offendit verba & mentẽ legis. vt in l. cõtra. ff. eo. qui aũt offendit mentẽ & nõ verba, fraudat. l. pone exemplũ. vt in l. pe. in ſi. j. quod me. cau. vbi ſit fraus de perſona ad perſonã: quia quod iudex facere nõ poterat pro ſe, facit fieri in perſonã vxoris, vel filij. vterq; aũt iſtorũ dicitur cõmittere in l. quod eſt gñale verbũ. & cõprehẽdit ambas ſpecies. adde qd᷑ multòmagis qui legis interpretationẽ fraudat. vt ff. de iu. fi. l. ita fidei. Sed quęritur quę ſit ratio ꝙ offendẽs mentẽ nõ verba dicatur, in l. cõmittere: glo. ij. voluit hic declarare hoc modo: quia in qualibet l. potius debet inſpici mens legiſlatoris quã verba. Nã virtus legis nõ cõſiſtit in verbis, ſed in vi, & poteſtate eius, id eſt in intentione ſeu ſenſu. vt in l. ſcire leges. ff. eo. hinc eſt ꝙ interdũ verba legis impropriãẽ pro ſaluanda mẽte. vt patet in l. ij. §. deſinere. ff. vſufr. quẽadmodũ cau. vbi verbũ deſinere poniẽ impropriè. cũ nõ dicatur deſinere quod nõ incipit, & tamẽ ibi nõ incipit. & diciẽ deſinere impropriè & qñq; accuſare poniẽ pro age-

4 re. vt j. de edẽ. l. qui accuſare. vel ecõuerſo. † Itẽ aliqñ verba legis extendunẽ vltra ꝓpriũ ſignificatũ pro ſaluanda mẽte. qñ in minus ſe habent verba quã mens. Pone exemplũ ſi ſtatutũ dicat ꝙ extãte filio maſculo nõ ſuccedat fœmina. nã intẽtio ſtatuti eſt vt hæreditas remaneat in agnatiõe per quã cõſeruaẽ familia. vt no. per Cy. in l. j. j. de adult. pone ergo quod extat nepos ex filio, an excludat filiã? videẽ quod nõ. quia ſtatutũ loquiẽ de filio. & appellatiõe filij nõ cõtinetur nepos. de ꝓprio ſignificato. vt in l. iuſta. de ver. ſig. cõtrariũ eſt. quia verba ſtatuti in minus ſe habent quã intẽtio. Ideo ſit extẽſio: vt plenè no. in l. liberorũ. de ver. ſig. aliqñ ecõuerſo verbũ legis reſtringiẽ, qñ in plus ſe habet quã in-

a tẽtio: & ſi ſtatutũ dicat ꝙ extrahẽs ſanguinẽ in palatio* puniatur tali pœna. nã talia verba cõprehẽderẽt etiã Barbitonſorẽ extrahentẽ per flebothomiã. quod nõ fuit de mẽte ſtatuentiũ. quia ſequereẽ abſurditas. Ideò illa verba reſtringunẽ ad extrahentẽ ſanguinẽ iniurioſè. Ex quibus ſequiẽ ꝙ licet Barbitonſor offendat verba, nõ tñ offendit mentẽ de qua cõſtat, rõne prędicta: nec punitur. & ſic ſoluitur qõ formata in gl. ſed ſi de mẽte nõ cõſtaret, ſtandũ eſſet verbis: quia illud cenſenẽ ſtatuentes voluiſſe in dubio quod ꝓprietas verborũ importat. l. j. §. ſi is qui nauẽ. ff. de exerci. & propter prædicta Bar. hic examinat dictos tres articulos valde pulchrè an ſtatuta recipiant interpretationẽ extenſiuã. Itẽ an interpretationẽ reſtrictiuã. Itẽ an impropriã. quod ꝓſequere,

5 vt hic per eũ. & plenius in l. oẽs populi ff. de iuſti. & iur. † Et eſt

a ¶ Extrahens ſanguinem in palatio. Adde Barto. in l. j. C. de agri. & cenſi. lib. xj. Bal. in l. gracchus. C. de adulte. Sali. in l. ij. C. de noxa. Abba. in c. ſolitæ. de maioritate & obedientia.

a ¶ Ratio legis. Adde Bal. in aut. poſt fratres. C. de ſuis & le. Bal. in l. maximum vitium. in v. col. C. d li. præ. Ang. & Ioan. de Imo. in l. ij. in §. fi. ff. de donatio.

b ¶ Niſi vna. Adde de hoc & dic vt p Ale. de Imo. in cõſil. xlviij. col. ij. ver. & cum nulla. in j. volu. & in conſil. cxciij. col. iiij. verſ. ita debet eſſe. in ij. vo. & in cõſi. xcv. col. j. in iiij. vo. Bald. & Imo. in l. fin. ff. de hæredi. inſti. & adde eundem Pau. de Ca. in ſuo conſi. cccxxviij. inci. præſens caſus. in ij. col. alijs xlj. in j. parte conſiliorũ nouorum. & in cõſi. cccl. inci. Viſa quadã ſecuritate. alijs cclj. in j. parte conſiliorũ antiquorum. & Panor. in c. nihil. col. vj. de elec. Fran. Cur. & quando vnica ratio. ſl. vel ſtatuto habeatur pro expreſſa, & ſi expreſſa nõ ſit per eundem Pau. de Ca. in conſi. lxxxiiij. in j. parte. conſi. nouorũ. ſecundùm nouiſ. impreſ. S.

notandum ꝙ de mente legis poteſt conſta-
re quatuor modis. Primò per rationem ex-
a preſſam in l. nam ratio legis[a] idem eſt quod
mens legis: vt in l. mulier. ff. ſolu. ma. & no.
Dy. in c. fi. de re. iu. li. vj. facit l. ſi is qui ani-
mo. cum ibi no. ff. de acqui. poſ. & tunc vbi
cunq; habet locũ illa ratio, habet etiam lo-
cum lex. vt no. per glo. in cle. j. de reſcrip. &
etiam no. in l. j. j. de his qui ante aper. ta. per
Cy. ad quod vide bonũ tex. quem alle. Iac.
But. in modo exprimendi, in l. emptor. §. fi.
ff. de rei ven. ibi dum dicit. & ea ratione red
dita &c. & in l. in fideicommiſsi. §. cum Po
lidius. ff. de vſur. ibi dum dicit id quæ ratio
&c. Secundò quando ratio nõ ſit expreſſa.
b in l. tamen non poteſt dari niſi vna[b] ratio ſe
cundùm communem opi. nam tunc illa ha
betur pro expreſſa per tex. cũ glo. j. de fidei.
l. quanuis. & ibi per Bal. & per eundem in l.
maximum vitium. poſt prin. iiij. col. j. de li.
præ. Ideo in ſtatuto præferente filium ma-
ſculum fœminæ cum ſecundũ communẽ
opi. nõ poſsit aſsignari alia ratio, niſi vt bo-
na remaneant in agnatione, per quam con-
ſeruatur domus: vt in l. j. §. fi. de ven. inſpi. et
no. Cy. in l. j. j. de adul. licitum eſt extendere
ſtatutum de filio ad nepotem per dictã ra-
tionem, licet Bar. videatur velle contrariũ
in l. liberorum. ff. de verb. ſig. quia illa ratio
in ſtatuto non ſit expreſſa: licet illud teneat
per illam rationem. ſed Bal. cõtra per ratio
nem prędictam. Tertiò modo poteſt conſtare per reductionem
ad abſurdum, ſi ſequeretur abſurditas & iniquitas, ſi aliter intel-
ligeretur. vt in ſtatuto de extrahente ſanguinem. vel de occiden
te. nam ſi reſtringatur de occidente doloſè, ꝙ poteſt quis puniri
ad mortem de homicidio caſuali: cùm nulla inſit culpa, & tamẽ
homicidium eſt: cùm ſit nomẽ facti, à cede hominis dictum. &
hoc eſſet iniquũ: quia vbi nulla culpa, nulla debet eſſe pœna vt j.
de pœn. l. ſancimus. & hoc tenet Bal. hic. quem no. pro eo quod
dixi in l. ij. s. de epi. au. Quartò & vltimò poteſt conſtare per cõ
munem vſum loquendi, qui cõtrariatur proprietati verborum:
nam mens loquentis cenſetur fuiſſe ſecundùm cõmunem vſum
loquendi, non ſecundũ quod verba important de proprio ſigni-
ficato. vt in l. liberorum. §. quod tamen caſsius. ff. de le. iij. & l. cũ
de lanionis. §. j. de fun. inſtru. his ceſſantibus. talis creditur fuiſſe
voluntas, qualem exprimit proprietas verborum: à qua non eſt
recedendum. vt in l. nõ aliter. de le. iij. & l. j. §. ſi is qui nauem. de
6 exer. l. ſi alij. de vſufru. le. † In tex. ibi. [nec pœnas.] dic poteſt in-
telligi de pœna annullationis actus. de qua ſtatim loquitẽ in ver.
[nullum.] & ita intelligit Bal. & tũc no. ꝙ annullatio eſt pœna.
quod eſt verum ſecundùm Bal. quando prouenit propter prohi
bitionem. l. ſed ſi propter aliam cauſam, nõ dicetur pœna. ita de-
bet intelligi ſecundùm eum id quod no. Ioan. An. in nouella. in
c. fi. de elec. lib. vj. quod tene menti, poteſt etiam intelligi de alijs
pœnis extrinſecus impoſitis per l. prohibitam ſi fiat contra pro-
hibitionem. & tunc eſſet hic caſus iuncto ver. ſeq. de quæſtio. de
qua plurimum dubitatur, quando lex prohibens actum: fieri im
ponit pœnam extrinſecam ſi fiat cõtra. vtrum tunc actus factus
cõtra prohibitionem ſit ipſo iure nullus, nam dicunt quidam ꝙ
non, ne duplicem pœnam patiatur faciens. & dicunt eſſe caſum
in l. ſi. ff. de diuor. Alij contrà per id quod habetur in tex. & glo.
in l. nemo martyres. s. de ſac. ſan. eccle. & l. iubemus. §. ſanè. vbi
non valet contractus factus contra prohibitionem illarum ll. &
tamen ex eo incurritur pœna extrinſeca ibi poſita. de iſto articu
lo vide ſubtiliter per Bar. in l. prætor. in prin. ff. de ope. no. nunc.
patet etiam hic ſecundùm illum intellectum quod actus factus
contra prohibitionem. l. non habetur pro infecto quantũ ad hoc
vt euitetur pœna quæ imponitur contrafacienti, licet habeatur
pro infecto quó ad alia reſpicientia commodũ facientis, vel etiã
incõmodum quod pateretur ſi actus valeret, vt j. in tex. dum di-
cit. [ſed pro infectis etiam.] & in ſequenti glo. magna. in prin. dũ
opponit contra illum tex. de maleficijs quę nõ habentur pro in-
fectis quó ad euitandum pœnam, licet fiant cõtra prohibitionẽ
legis certè non ſolùm maleficia quæ non ſolent ſortiri iuris effe-
ctum, imò etiam contractus qui ſolent ſortiri quando valent, nõ
habentur pro infectis quó ad euitandum, pœnam: prout hic pa-
tet. iuncto ver. ſeq. vbi eſt caſus ſecundùm Bal. licet alij Doc. nõ
7 bene perpenderint nec notauerint iſtum tex. ad hoc. † In tex. ibi.
[nullum enim.] quæ hic dicuntur locum habent tam in his quę
fiunt contra verba & mentem legis, quàm etiam in his quæ ſũt
contra mentem & non verba. de quibus. s. locutus eſt. vt illa nõ
valeant ipſo iure quantùm ad producendum iuris effectum. &
ſic nec producunt obligationẽ naturalem, nec ciuilem: quia pro-
hibitio legis poteſt impedire natiuitatem obligationis naturalis.
vt in l. ſi non ſortem. in prin. ff. de condi. inde. licet poſtquam eſt
nata diſpoſitio ciuilis non poſsit eam tollere. quia naturalis ratio
authoritate legis tolli non poteſt. vt in l. ij. de vſufru. earum rerũ
quæ vſu conſu. Nec etiam producunt exceptionem, vel alium
effectum iuris. vt in l. cum lex. ff. de fideiuſ. ſed etiã habẽtur pro
infectis, quatenus in facto conſiſtunt. nam oẽs contractus ſunt
facti. vt in l. cum filio, §. fi. ff. de cu. fu. & ea quæ ſunt facti nõ põt
lex facere quia verè facta ſint. vt in l. in bello. §. factæ. ff. de capti.
ſed poteſt diſponere vt fingantur non facta, & pro non factis ha
beantur, ex quo ſequitur ſi ſtatutum dicat ꝙ de contractibus fa-
ctis inter ciues ſoluatur gabella tantũ pro centenario, & fiat ali-
quis contractus contra prohibitionem legis vel alterius ſtatuti,
licet verè factus ſit, quia tamen habetur pro non facto, nõ debe
bit ſolui gabella quoniam fictio tantùm operatur quantùm veri
tas. iuxta no. per Bar. in l. j. §. hoc ſenatus. ff. ad Sil. & ſic non ſolũ
habetur pro non facto quantũ ad commodũ facientis: ſed etiam
quantũ ad hoc vt nõ patiatur incommodũ gabellæ, quod impo
nitur pro contractibus validis. non ſic habetur pro infecto quã-
tum ad euitandum pœnam contra facientis. vt dixi in pręceden
ti ver. & aduertendum; quia illud procedit quãdo lex prohibet
ſubſtantiam contractus: ſecus ſi prohiberet qualitatem: quia tũc
non vitiatur contractus. Tex. eſt cum gl. in auſ. decernimus. j. de
arbi. vbi non prohibetur compromiſſum fieri: ſed prohibetur iu
ramentum interponi. vnde talis prohibitio non reddit cõpromiſ
ſum nullũ, licet reddat nullum iuramentũ in effectu: vt ibi dixi.
8 † Item aduerte ꝙ lex videtur prohibere actum, etiam ſi expreſsè
non prohibeat ſed tantùm mandat eum fieri cum certa ſolenni-
tate. puta ꝙ minor nõ contrahat ſine conſanguineis, vel filius ſi-
ne conſenſu patris vel pone ꝙ dicat in contractu minoris vel fi-
lijſa. requiri conſenſum propinquorũ, vel patris. nam eo ipſo vi-
detur dicere quod niſi adhibeatur non fiat, & per conſequens ꝙ
ſit nullus. de hoc eſt gl. ff. de iu. fiſ. l. nõ intelligitur. §. diuus adria
nus. & quod ibi no. ſicut enim expreſſa prohibitio importat an-
nullationem, etiam ſi non dicatur. vt in iſto tex. ita & mandatũ
ſeu diſpoſitio de certa ſolennitate ſeruanda importat tacitã pro-
hibitionem, & etiam annullationem, ſi nõ ſeruetur. vt in illa gl.
quam tene menti. No. etiam hoc in verſi. [cæteráq;.] ꝙ illa quæ
ſunt de mente legis habentur pro expreſsis in l. facit. l. nominis.
& rei. §. verbum ex legibus. ff. de ver. ſig. & l. his ſolis. j. de re. do.
ideò dicunt aliquid Doc. quod actio directa oritur non ſolũ ex
mente legis, ſed etiam ex verbis. reprobantes glo. quæ eſt in l. cu
rator. j. de neg. geſt. quæ dicit ꝙ directa oritur ex verbis. ſed vtilis
oritur ex mente. de quo ibi dixi. & facit quod no. in d. l. prætor.
ff. de ope. no. nun. per Bar. Super iſto ver. eſt vna gl. quæ incipit.
[op. de maleficijs.] quæ format plures oppoſitiones. ſed aduertẽ
dum quod prima oppoſitio fit contra tex. inquantum dicit ꝙ fa
cta contra prohibitionem legis habentur pro non factis. Alię ve
rò oppoſitiones cõcernunt id quod hic dicitur. quod talia facta
ſunt ipſo iure nulla, & non producunt aliquẽ effectum iuris. Nã
imò videtur quod non ſint nulla, imò aliquando valeant, & pro
ducunt effectum aliquando ſine obſtaculo exceptionis, aliquan
9 do cum obſtaculo: & ad hoc tendunt omnia illa contraria. † Cir
ca primum. op. de maleficijs quę ſemper fiunt contra prohibitio
nem legis: & tamen non habentur pro infectis: quia ſi hoc eſſet,
delinquens non puniretur. gl. dicit ꝙ ille tex. loquitur de his quę
ſunt de genere permiſſorum, vt ſunt contractus, & alij actus qui
ſolent producere iuris effectum ſi non prohibeantur per legem.
contrarium loquitur de his quæ non ſolent ſortiri iuris effe-
ctum: quia ſunt de genere prohibitorum, & ſemper fiunt con-
tra legem Doctores, dicunt quod quantum ad euitandum

pœnam quæ imponitur contrafacienti. etiam contractus & alij
actus qui ſolent ſortiri iuris effectum ſi non eſſent à lege prohi-
biti,non habentur pro infectis.vt patet in tex. cum gl.in l.nemo
martyres.& l.iubemus.§.ſanè.de ſac.ſan. eccle. non debet adhi-
beri illa diſtinctio,an actus ſoleant ſortiri iuris effectum vel nõ.
ſed quæritur de euitatione pœnę.& non habentur pro infectis,
ſiue non ſoleant ſortiri iuris effectum,ſiue ſoleant:quó ad cõmo
dum facientis.& habentur pro infectis.vt hic.& ego addo quod
etiam quantũ ad euitandum incommodum quod ſentiret con-
trafaciens,ſi actus non eſſet prohibitus.vt in commodum gabel
larum.vt ſ.dixi. Item primum dictum limitat Bar. niſi æquitas
ſuggereret contrarium.quod etiam quantum ad euitandum pœ
nam habeatur pro infecto. vt cum quis deliquit iuſſu patris vel
domini eo caſu quo iuſſus excuſat.quod quando ſit.dic vt in l.li
ber homo.cum ibi no.ff.ad l.Aquil.nam tunc maleficium habe-
tur pro non facto. Nunc opponitur quod actus non ſit nullus:
imò valeat cum effectu.vt in l.j.§.biduum.qñ appel.ſit.ff.Gloſſ.
non bene ſoluit.dic ſecundũ Doc.quod l. vbi vltra procedit di-
ſponẽdo,ꝙ ſñia nõ ſit nulla.licet lata cõtra ꝓhibitionẽ legis.ſed
10 ſi ſtaret in finibus ꝓhibitiõis,eſſet nulla per hãc l.† Secundò op-
po.de l.j.j.de contra.iudi.& de l.& ſi cõtra.de nup.& de l.j.§.fi.
cũ l.ſeq.ff. de rebus corũ.Sol.actus eſt nullus ſi factus eſt cõtra
prohibitionem legis,ſed confirmatio poſteà ſubſecuta per prin
cipem ex certa ſcientia valet,& reddit ipſum validum : quia illa
non eſt contra prohibitionem legis:ſunt enim prohibita fieri,nõ
confirmari. Tertiò opponitur ꝙ producant effectum iuris licet
inutiliter.vt patet in fideiuſsione mulieris, & in mutuo facto fi-
liofa.quia licet fiant contra ſenatuſconſultũ Velleianum & Ma
cedonianum,attamen oritur obligatio ciuilis & naturalis,& etiã
actio,licet detur exceptio.gloſ.dicit ꝙ in effectum ſunt inutilia.
quæ ſolutio non eſt bona,quia ille tex.vult ꝙ nullum producãt
effectum ipſo iure. Dic ergo ꝙ illa l.loquitur quando l.prohibet
ipſum actum fieri.dirigendo prohibitionem vel contractum.vt
j.quæ res expor.non debe.l.fi.ſed ſenatuſcon. Mace. vel Velle.
non prohibent actum fieri:ſed tollunt effectum, prohibendo iu
dicium vel actionem dari:quo caſu non impeditur oriri obliga-
tio,nec actio.vt in l.quia naturalis.ff.ad Macedo.& ita intelligit
Bar.in l.cum lex.j.de fideiuſ.vbi omnino vide melius quàm hic
pro declaratione huius l. Sed quid ſi lex non prohiberet actum
fieri,ſed prohiberet obligationem oriri. Dic ꝙ non oriretur ciui
lis vel naturalis,ſicut ſi prohiberet ipſum actũ. vt ibi no. per eũ.
Idem ſi prohiberet alienationem , quæ eſt effectus ipſius actus.
Nam videtur prohibere contractum per quem venitur ad alie-
nationem vt j.de præ.mi.l.ſi ad reſoluendam.& per Bar.in l.j.de
noua.ſed quando denegat actionem dari,non cenſetur prohibe
re cõtractum,nec obligationem ciuilem vel naturalem,nec etiã
ortum actionis.ſed exercitium. Tene menti. Quartò opponitur
de venditione liberi hominis.quæ prohibetur à lege:& tamẽ ex
ea oriretur actio cum effectu ad intereſſe,ſi fiat ignoranti à ſciẽ-
te.vt in l.& liberi.ff.de contrahen.emp.glo.ſoluit.ſed nihil eſt di
cere.Bar.dicit quod non prohibetur venditio,ſed alienatio.certè
etiam venditio prohibetur, ſi bene inſpiciantur leges. Dic ergo
quod ex tali venditione non oritur obligatio vel actio ad id qđ
eſt de originali natura contractus,puta ad rem tradẽdam,vel ad
intereſſe ſi non tradatur quatenus intereſt emptoris rẽ ipſam ha-
bere,imò quó ad iſtos effectus vẽditio eſt ipſo iure nulla. ſed ꝓ
pter naturam contractus bonæfidei bene parit actionem exem-
pto ad intereſſe deceptionis,quatenus intereſt emptoris nõ fuiſ
ſe deceptum.l.qui officij.§.j.ff.de contrahẽ.emp. nã etiam ex cõ
tractu nullo vel poſteà annullato ꝓpter amplã naturã bonęfidei
contractus datur actio ex illo cõtractu ad intereſſe deceptionis.
quod dic vt no.Bar.in l.ſi id quod aurum.ff.de ver.obli. Duas ſe
quentes oppoſitiones quę reſtant in gl.vide per teipſum.Recol
ligendo igitur hanc materiã & quicquid tangit̃ in glo.dic ꝙ aut
quærimus an factum contra legem habeatur pro infecto quan-
tum ad ipſum factum.& dic vt dixi in prima oppo.aut quęritur
an ſit nullum,adeo vt non producat iuris effectum, & tunc aut
lex prohibens vltra procedit,ſtatuendo quod non ſit nullum:&
tunc non erit nullum.vt in l.j.§.biduum.quando app.ſit. & ſ.in
ij.oppoſi.& ſimiliter ſi vltra procederet dando remedium exce-
ptionis,vel aliud ad annullandum: quia non erit nullum ipſo iu
re,ſed eo modo quo lex diſponit annullabitur.ſi verò cõſiſtat in
finibus prohibitiõis,nec vltra producit, & a
tũc aut annullat qualitatẽ actus,& ſubſtã-
tia non propterea erit nulla:ſed ipſa quali-
tas.vt in authẽ.decernimus.j.de arbi.aut ꝓ
hibet ipſam ſubſtantiã actus,& tunc actus
erit nullus ipſo iure vt nullũ producat effe
ctũ.vt in hac.l.hoc tamẽ verum ſi eſt lex ci
uilis:ſi verò prætoria,tunc actus annullat̃ b
ope exceptionis.per id quod no.gl.in l. iij.
§.ſed vtrũ, ff.de mino.in gl.quæ incipit li-
cet enim.in fi.& qđ no.Bar.in l. Iulianus.
ff.de condi.ind.dum tractat de effectu ſen
tentiæ abſolutoriæ.Itẽ eſt verum qđ actus
erit nullus quantũ ad illũ cuius fauore fa-
cta eſt prohibitio,non quantũ ad illum cu- c
ius fauore nõ eſt facta.& iſte caſus eſt in l.
& ſi is j.de prædi.mino.de qua opponit gl.
ſuper verbo.[ob id.]quæ incipit.[vt fide-
iuſſor.]& ſoluit multis modis.tene qđ di-
xi.& habetur in gl.in ver.[dic ergo.] licet
autẽ ipſe actus ſit ipſo iure nullus. traditio
verò quæ fieret occaſiõne illius actus non
eſſet nulla.imò valet.& ex ea trãſfertur poſ
ſeſsio.vt in l.j.§.ſi vir.ff.de acquir.poſſ.licet
gl.ſuper ver.[ex eo.]in prin. videat̃ dicere
cõtrariũ,poſſet tñ ſaluari in facti traditiõe,
ſi cõſtitueret ſe nomine alterius poſsidere,
quia illa cũ ſit mater,põt per legẽ infringi.
aut nõ prohibet̃ ſubſtãtia cõtractus,ſed ef
fectus:& tunc aut prohibetur obligatio, &
nulla naſcitur obligatio ciuilis vel natura-
lis:vt in l.ſed ſi ſerui.ff.de fideiu.& hoc qñ
prohibitio dirigit̃ in futurũ,vt ꝙ talis mu-
lier vel minor non poſsit obligari:ſi verò ꝑ
verba de præſenti,non diceretur prohibi-
tio:nec diceretur lex reſiſtere.Sed nõ aſsi-
ſtere,iò oriret̃ obligatio naturalis. vt i l.ſti-
pulatio iſta.§.alteri.cũ ſi.ff.de verb.ob.vbi dicitur qđ alter alteri
ſtipulari non poteſt.No.verbũ põt.qđ eſt de præſenti:& nõ im
portat prohibitionẽ.ſed declarat ꝙ lex ſtipulationi non aſsiſtit.
& illud contrariũ format illa gl.ſuper verbo.[ob id.]in fi.& bar.
ita.declarat in l.cũ lex.ff.de fideiuſ.aut prohibet alienationẽ. &
tunc cenſetur prohibere etiã ipſum cõtractum.& ſic erit nullus.
nec paret obligationẽ per.l.ſi ad reſoluẽdã.de prædijs mino. aut
prohibet actionẽ dari,& nõ impeditur oriri obligatio ciuilis vel
naturalis.nec etiã actio.ſed ſolũ hoc importat vt detur exceptio
in Macedoniano vt Velleiano.qđ verum in ciuili:ſed.in crimi-
nali ipſo iure impediretur accuſatio.vt no.Bar.ſecundũm Iaco.
de are.in l.j.§.j.ff.ad treb.per l.j.ff.de alle.aut prohibetur execu-
tio.& dic per Bar.in d.l.cum lex.in fi.licet autem impediatur ori
ri obligatio ad id quod eſt de natura contractus in caſibus ſu-
pradictis,non tamen impeditur oriri ad intereſſe deceptionis ſi
erat contractus bonæfidei:poſito etiam quod eſſet nullus. vt in
venditione liberi hominis.ff.de contrahẽ.emptio.l. & liberi.In
tex.ibi.[ſed & ſi quid.] In iſta vltima parte no.illud ad quod al-
11 legatur† quod dictio ex.denotat cauſam proximam,vt hic et in
l.prima.§.ex incẽdio.ff.de incẽ.rui.& nau.& l.eo tẽpore. in fine.
de peculio.Dictio verò ob,denotat cauſam remotã & mediatã,
ſicut dictio propter.vt d.l.eo tẽpore.in fi.& no.in l.j.j.ſi.ſer.exte.
a Quid de dictione,de' dicit Bal.ſecundũm Iac. but. ꝙ denotat
cãm proximã,ſicut dictio ex.& allegat.l.j.§.nũc videamus.ff.de
cõiun.cũ emãci.lib.Iõ ſi ſtatutũ dicat ꝙ cõdẽnatus de vulnere
vel de homicidio patiatur talẽ pœnã.ſi quis eſſet condẽnatus ꝙ
mandauerit vulnus vel homicidiũ fieri,non videretur condẽna
tus de homicidio,vel de vulnere:et ſic ſtatutũ non haberet locũ
in eo:quia debet intelligi immediatè,quia eſt cõdẽnatus,quia ꝑ
ſeipſum fecit.ſed qui mandat facit per aliũ,& ſic mediatè.Tene
12 menti.facit ꝙ habet̃ in l.hæc verba.ff.de adulte.† Vltimò not.in
fi.quod lex ciuilis põt annullare iuramẽtũ.& eodẽ modo ſtatu-
tũ poterit ſecũdũ Bal.ꝙ non placet hodie.cũ non ſit de foro lai-
b corũ.b vt dixi in authẽ.ſacramẽta puberũ.j.ſi adue.vẽdi.licet eñ
c lex ciuilis vel ſtatutũ poſsit auferre iuramẽto vires quas ipſa lex

a ¶De dictione de.ad de Bar.i l.ꝓtor. ff.de bo.autho.iud.poſſ. Bar.i l.ſerui. ff. dele. i.gl.i c.i.xxxv. diſt. Arch.in c.eccleſias. xiij.q.j.Rap.cu.cõſi. liiij.inci. leonardus. marzarius.

b ¶De foro laicorũ. Adde Ale. de Imo. in cõſi.xxxix. co.ij. ver.reſtat rñdere. in quarto vo. Et vide eũdẽ in cõſi.liij. col. v.ver.Itẽ ſtatutũ.in tertio vol. vbi ꝙ eſt de iure diuino.Fran. Cur.

c ¶Auferre iuramẽto. Adde Bal.i rub.ff. de iureiur.in l.pactũ.in v.q.C.de col.& i l. nec patron⁹.C.de ope.libe.Io.de imo.i c. quãuis.de pact.li. vj.et ibi Pet.de anc. i repe.regulæ ea quę de reg.iur.li.vj.Pet. de anch.conſi.ccxv. inci.legiũ in canone. & per Ale.de imo.i cõ.cxxv.col.iij.i pri mo vol.i cõſi. xxx- viij.col.pen.& con- ſilt.liiij. in. ij. & iij. col.in iij.vo.& i cõſ. cij.col.ij.ver.x. pro- bat.in iiij.volu.& ꝑ Frã.de are.i cõſ.viij. & i cõ.xxij.in ij.col. & in ꝓpoſito vide etiã ꝗ ponit Car. in ſuo cõ.xcij.in vj. co. & repetẽtes in d.au- thẽ.ſacra puberũ.Frã ciſ.Cur.

vel ſtatutum tribuiſſet, vt in auẽ. decernimus. j. de ar. non tamen
poteſt auferre vires quas habet de iure diuino & canonico: cũ in
ferior legẽ ſuperioris tollere nõ poſſit directò, vel per indirectũ.
has autẽ vires non poſuerunt nec cõſiderarunt iura ciuilia. ideo
iuramẽta annullabãt. Super illa particula ſunt duæ glo. quę ſunt
expeditæ per diſtin. ſupradictam, ſi bene inſpiciantẽ. ſed vnũ eſt
dubiũ cum ex inutili cõtractu ſecuta traditione transferatẽ domi
niũ interdũ. vt habetẽ hic cum glo. ſuper verbo. [ex eo.] quõ pro
cedit quod hic dicitur nõ valere quod ſequitur ab eo, vel ob id.
ſed dic quod dominiũ non transfertẽ ex ipſo cõtractu. ſed ex tra-
ditione immediatè, & ex cauſa putatiua. vt patet in toto titu. de
condi. inde. vbi cauſa putatur ſubeſſe, & nõ ſubeſt. & tamẽ tranſ
fertur dominiũ: ideo cõdicitur, vnde nõ ob. ei quod hic dicitẽ ex
eo. & ſi dicatẽ, certè obſtat ei id quod dicitẽ: ob id, quia non põt ne
gari quin transferatẽ ob id, id eſt, ꝑpter ipſum contractũ, licet nõ
ex eo. reſpõdet Bar. ꝙ inquantũ hic dicit ob id, debet reſtrĩgi ad
caſus qui hic ponunẽ in tex. quãdo illud eſſet acceſſoriũ ad pro-
hibitũ: vt ſtipulatio, vel iuramentum, vel datio pignoris, vel fide
iuſſoris. ſed trãſlatio dñij non eſt quid acceſſoriũ, ſed ęquè prin-
cipalis: cum poſſit transferri etiam nulla ſubſiſtente cauſa iuſta:
ſi tamen putabatur ſubſiſtere, ſufficit.

1 ☞ *Quod modis intelligatur regula quod fauore alicuius introductum eſt, non debet in eius odium retorqueri?*

LEX VI.

1 QVod fauore. Sic econuerſo † qđ in odiũ alterius
eſt introductũ, nõ debet operari fa-
uorem eius. ff. de lega. j. l. ſi ſeruus pluriũ. §. ſi quis ante. & ibi no.
& de inter. & rele. l. relegatorũ. §. ſi. glo. hic multa cõtraria ſignat.
2 & dicit Bar. † quod iſta lex poteſt intelligi tribus modis. ſcilicet
de lege facta in fauorẽ alicuius, à qua ſeu cuius diſpoſitione põt
recedi in caſu quo redũdaret in eius odium ſi ſeruaretur. vt in l.
non eo minus. j. de procur. Et ad iſtum intellectum veniunt tria
contraria. glo. ſupple. de §. nec. inſti. de autho. tuto. & de l. pridẽ.
j. de quæſtio. & de l. die ſabbato. ſ. de iudęis. quæ ſolue vt in glo.
& hic per Cy. Secundò põt intelligi de reſcripto ſeu priuilegio
conceſſo in fauorem alicuius. & ad iſtum intellectum venit cõ-
trarium primum glo. de l. j. ff. quod quiſq; iuris. Item de l. ij. ff. de
iure annulo. aure. Item de l. cum ex oratione. de excuſ. tuto. ff. &
ſolue eodem modo. Tertiò poteſt intelligi in verbis contractus:
ſi aliqua clauſula ſit appoſita in fauorem vnius ex contrahenti-
bus. vt in l. ea lege. in prin. ff. loca. & ad illud venit contrariũ vlti
mum formatum in glo. de l. ſi vina. ff. de peri. & commo. rei ven.
Et ſolue eodẽ modo. nam ſi quis vellet proſequi per ſingula, nõ
ſufficerent duæ lectiones. & adde quæ habentur in l. nulla. ff. eo.

1 ☞ *Licitum eſt allegare leges ueteres & correctas ad deciſionem præteritorum negotiorum, ad quæ lex noua & corrigens non trahitur.*

LEX VII.

1 LEges & conſti. † Lex iſta debet intelligi. in l. no
uiter facta ad aliquid de nouo
inducendum. non autem ad declarandum. ll. præteritas. quia tũc
traheretur ad præterita facta. vt in l. nõ dubium. ver. quod ad o-
mnes. ſ. eo. & ibi dixi ſecundùm Bal. & per Ioan. An. in nouella.
in c. ſi. de ver. ſigni. Iſtud tamen ſingulariter limitatur per glo. in
c. j. de poſtu. præla. lib. vj. quod incipit licet videlicet. quod ſit ve
rum niſi per tẽpora pręterita lex fuerit intellecta alio modo quã
declaretur per legem nouam: vt inijciatur laqueus præteritis ne
gotijs. quod perpetuò tene menti. Iaco. autem de Belui. diſputa-
uit iſtam quæſtionem. an ſemper ſit verum quod lex noua non
trahatur ad pręterita. & multa iura adducit pro & cõtra. ſed exa
mina pleniſsimè per Bar. in l. oẽs populi. ff. de iuſti. & iure. vbi
ſubtiliter loquitur, & multas decidit quæſtiones diuerſimodè.
Scias etiam quod ſi noua lex introduceret modum & formam
in litigijs, haberet locum in litigijs poſteà inchoandis non ſolùm
ſuper futuris negotijs, ſed etiam ſuper præteritis. vt in l. ij. §. pen.
2 ſeu ſi. j. de iura. calu. † No. ergo ex tex. cum gloſ. quod licitum eſt
allegare leges veteres & correctas ad deciſionem præteritorum
negotiorum, ad quæ lex noua & corrigens non trahitur: ſed de-
bet decidi ſecundùm legem veterem. vide Bar. in l. ſi. ff. de falſis.
& glo. in c. nouit. de iudi. ſuper verbo quicunq;. & ſuprà in ſecũ
da conſtitutione. §. hunc igitur.

3 ☞ *Eã quæ fiunt cum conſilio prudentum, firmiora & ualidiora ſunt.*
Papa poteſt tollere conſtitutiones factas in conſilio: dummodo hoc dicat expreſſè.
3 *Licet populi ſubditi poſſint condere ſtatuta, ſi tamen ſuperior eſt præſens requiritur eius confirmatio.*
4 *Si in lege uel ſtatuto apponatur clauſula derogatoria poteſtatis, ut ſi dicat quod nõ uult poſſe aliter legem facere uel teſtamentum, tunc illa clauſula nihil operatur.*
Quid ſi apponatur clauſula derogatoria formæ?
Quid in clauſula derogatoria uoluntatis?
5 *Si facta eſt una reformatio uel ſtatutum cum clauſula quòd ab eo uel ab ea non poſſit receli per aliam reformationem: niſi ſeruata certa forma, & poſtea fiat alia reformatio contraria non ſeruata illa, an ualebit?*
6 *Papa an debeat omnia facere cum conſilio Cardinalium?*

LEX VIII.

1 HVmanum. † Lex noua hoc ordine debet fieri
quòd primò proponatur negotiũ
& examinetur: & ſi obtineatur quod fiat: committa-
tur alicui quod ſcribat & dictetur & poſteà recitetur
& approbetur. hoc dicit. & iſto modo dicuntur fieri ſtatuta & re
formationes. vt patet in l. Item veniunt. §. pridie. ff. de peti. hære.
2 No. in fi. † quod ea quæ fiunt cum cõſilio prudentum, firmiora
& validiora ſunt. facit j. de rep. l. non dubium. & in authẽ. de ap-
pel. & intra quæ temp. in prin. colum. iiij. & j. de proxi. ſacrorum
ſcriniorum. l. in ſacris. & j. de ingenuis manumiſſis. l. ſi auiam.
ideo dicit Bal. hic & allegat Archi. in c. j. de conſtitu. lib. vj. licet
non reperiam quòd hæc dicat, videlicet quòd ſi Papa facit ali-
quam conſti. nouam, quę contrarietur alicui conſtitutioni factę
in cõſilio generali: oportet quòd expreſſam & ſingularem faciat
mentionem de illo concilio. Sed ſi contrariaretur alteri decreta-
li factæ à Papa etiam habenti clauſulam derogatoriam, ſuffice-
ret facere mentionem generalem: non obſtante quacunq; alia
conſtitutione contrarium diſponente. vt in cle. eos. in fin. de ſep.
& ſi non haberet clauſulam derogatoriam, etiam ſi nullam face
ret mentionem, tolleretur per vltimam. vt in d. c. j. de conſtit. lib.
vj. poteſt ergo Papa tollere conſtitutiones factas in concilio, dũ
modo hoc dicat expreſſè: quia maior eſt eius authoritas. vt nota
in c. ſignificauit. de electio. Nota etiam ſecundùm eundem Bal.
ibi. dum dicit. [conſenſus noſtræ ſerenitatis authoritate firme-
tur.] quòd licet ſenatores poſſent facere legem tempore iſtius le
gis: vt in l. non ambigitur. ff. eo. titu. ſi tamen Imperator erat præ
ſens requirebatur confirmatio imperatoris. vt hic patet. & ideo
3 † licet populi ſubditi poſſint condere ſtatuta, vt in l. omnes po-
puli. de iuſti. & iure. ſi tamen ſuperior eſt præſens, requiritur cõ-
firmatio eius. Vltimò opponitur contra hanc legem, de toto vo-
lumine authenti. nam illæ fuerunt factæ poſt hanc legem: & ta-
men in eis non fuit hic forma ſeruata. Solutio illa forma tradi-
tur hic de humanitate & benignitate, non de neceſſitate. potuit
enim Imperator ab illa forma recedere. & videtur receſſiſſe ex
certa ſcientia. ſed contrà, quia iſta lex habet clauſulam deroga-
toriam. vt patet in ver. [ſcitote.] dum dicit. [non aliter in poſte-
rum legem à noſtra clementina promulganda, niſi ſupradicta
forma fuerit obſeruata.] ergo illæ conſtitutiones non valent. tã-
quàm non habentes voluntatem imperatoris, ex quo in eis non
fuit appoſita clauſula non obſtante hac lege, per l. ſi quis in prin
4 cip. teſtamenti. ff. de lega. iij. † Solu. & tene menti ſecundùm Iac.
de Are. Tres ſunt caſus. nam interdum apponitur in lege, vel te
ſtamento clauſula derogatoria poteſtatis, vt ſi dicatur quòd nõ
vult poſſe aliter legem facere vel teſtamentum. & tunc illa clau
ſula nihil operatur. quia non poteſt ſibi tollere poteſtatem quã
habet à iure publico. Interdũ ponitur clauſula derogatoria for-
mæ: vt ſi dicatur quòd ſi contingat aliam legem vel teſtamen-
tum fieri, vult in eis ſeruari talem formam, & aliter ea vel ipſum
non fieri: & tunc faciendo non ſeruata forma cenſetur ab illa le-
ge, receſſiſſe, & à dicta clauſula. vt hic. iunctis dictis conſtitutio
nibus. Aut interdum ponitur clauſula derogatoria voluntatis,
vt ſi dicatur vltra prædicta quòd ſi contingat aliter fieri, non
vult valere. & tunc ſi aliter facit non apponendo clauſulam
derogatoriam non obſtante alia lege, vel teſtamento, non va-
leret ipſa lex vel teſtamentũ: tanquam carens volũtate conden-
tis. quæ non præſumitur ſubeſſe propter primam clauſulam. &
iſte eſt caſus. in dicta l. ſi quis. in princip. teſtamenti. & ſi dicatur
quòd etiam in caſu præcedenti videtur idem. quia ſi dicat
quòd vult ſeruari talem formam, & aliter non fieri, tacitè vide-
tur dicere quòd ſi fiat contrarium, non valeat. vt in l. non du-
bium. ſ. eodẽ. Solu. & tene menti. verum eſt quòd tacitè videtur
hoc vo-

hoc voluiſſe:tamen ad tollendum hanc tacitam derogatoriam
non requiritur clauſula non obſtante imò, eoipſo quod facit
contrarium ex certa ſcientia,ſenſetur eam tollere per.l. fi.in prin
cip.ff.de leg.ij.ſecundùm Bal.quod tene menti.Sed quando di-
xit expreſsè ꝙ nolebat valere:tũc requirit̃ expreſſa clauſula non
5 obſtante.ꝙ etiam not.in d.l.ſi quis in prin.† Et per prædicta de-
terminat̃ quæſtio quam Cy.diſputauit.ſi facta eſt vna reforma-
tio vel ſtatutũ cum clauſula quod ab eo vel ab ea poſsit recedi
p aliã reformationẽ,niſi ſeruata certa forma,vt quotidie fit Flo-
rentiæ:puta ꝙ requirant̃ omnes pallotæ diſcrepantes:cùm aliàs
ſufficiãt duę partes,& poſteà fiat alia reformatio cõtraria nõ ſer
uata illa forma,an valebit,& breuiter ſi in prima ſit dictũ & ali-
ternõ valeat:nõ valebit.ſed ſi nõ ſit hoc expreſsè dictũ, ſed ſolũ
ꝙ debeat ſeruari talis forma,& aliter nõ fiat,& tunc valebit per
hanc legem:iũctis dictis conſtitutionibus authenticarum.an au
tem eo caſu quo requiritur clauſula non obſtante ſufficiat clau
ſula generalis nõ obſtante quacunq; lege,vel ſtatuto contrariũ
diſponẽte vel teſtamẽto.an requirat̃ clauſula ſpecialis? breuiter
in teſtamẽto qñ præcedit aliquod teſtamentũ habens clauſulam
derogatoriã,non ſufficit in ſecundo ponere clauſulam generalẽ
non obſtante quocunq; alio teſtamento.nec etiã requirit̃ ſingu-
laris vt dicta nõ obſtãte alio teſtamẽto facto manu.talis quo cõ
tinentur talia verba,ſed requiritur quòd fiat mẽtio ſpecialis nõ
obſtante quocunq; alio teſtamento,etiam ſi contineat clauſulã
derogatoriam.vt d.l.ſi quis in prin.& in.l.ſi mihi & tibi.§. in le-
gatis.& ibi nota.de leg.j.in legibus verò condendis ſufficit clau
ſula generalis.vt in cle.eos in fin.de ſepul.& de ſen.exc.c. fi. lib.
vj.in fin.In reſcriptis verò dic vt plenè per Io.an.qui recitat plu
res opo.in c.j.de exceſ.præla.lib.vj.in nouella.& tangam in l. fi.
6 infra ſi contra ius vel vtili.publi.† Facit etiam iſte text.cum his
quæ ſuprà dixi,quòd licet Papa debeat omnia,facere cum cõ-
ſilio Cardinalium,ſi tamen aliquando facit ſine eis,valet vt hic
iunctis dictis authen.

2 *¶ Iuris ignorare quod non liceat, quando non habeat locum, & ſic quando iuris ignorã tia excuſet?*
3 *Quid in ſtatutis?*
4 *Si aliquis faciat contra legem, an uideatur in dubio ſcienter feciſſe, & ſic præſumatur in dolo, an autem ignoranter, & ſic præſumatur eſſe in lata culpa?*

LEX. IX.

1 LEges ſacratiſsimæ. † Non eſt licitum ignorare leges: & ſi
de ipſarũ intellectu dubitatur.recurrendũ eſt ad prin-
cipẽ,ſi nõ fuerint per cõſuetudinẽ certo modo inter-
pretatæ.h.d.cũ.l.ſe.Et primò ponit̃ vnũ dictum,quod habet lo-
cũ quando lex eſt clara,& de ipſius intellectu non dubitat̃. vſq;
ibi.[ſi quid.]ſecũdò ponit̃ aliud dictũ.qñ eſt dubia, vt recurrat̃
ad principẽ p interpretatione.vſq; ad l.cũ de nouo.Tertiò decla
ratur & limitat̃ hoc dictũ ſecundũ,vt procedat qñ nõ fuit certo
mõ intellecta p cõſuetudinẽ:qa tũc ille intellectus ſeruat̃ vt ff. e.
2 l.ſi de interpretatiõe.† Primũ dictũ ꝙ nõ ſit licitũ ignorare iura,
fallit in quibuſdã perſonis quas excuſat iuris ignorantia.vt ſunt
minores.xxv. milites armatæ militiæ,mulieres, & ruſtici.vt ff.
de proba.l.cũ de indebito.circa medium.& in l.ſi adulterium cũ
inceſtu.§.Idẽ Pollioni.de adul.& j.de iuris & fac.igno.l.j.& l.fi.
Idẽ limita primum dictum vt habeat locum in legibus redactis
in corpore iuris:quas omnes tenent̃ ſcire:qa poſſunt informari
vel per ſe,vel querẽdo à peritioribus:ſed ſi aliqua lex nõ ſit reda
cta adhuc in corpore iuris,tũc poſt publicationẽ eius & poſt la-
pſum duorũ menſium à publicatione.idem in auth.vt factę no
uæ cõſtitutiões.Si tamẽ quis primò ſcribat qđ lapſi eſſent duo
menſes,tenetur faciẽdo cõtra ipſam per.l.ſi à contrario ſenſu.ff.
de decre.ab or.fa.& eſt caſus in c.j.de poſtu.præla.vbi etiã pba-
tur ꝙ ſatis diceretur publica ſi in præſentia multorum condita
fuiſſet.ita ꝙ communiter ſciebatur,& per quoſdam & per mul-
tos obſeruabatur.notandum tamen ꝙ iuris & facti ignorantia
non nocet in dãnis vitandis.vt in l.iuris ignorantia.ff.de reg.iu.
3 In ſtatutis † verò ſi quidẽ ſunt redacta in volumine ſtatutorum,
idem quantũ ad ciues & inhabitantes per omnia.vt ſ.dictũ eſt.
ſed ſi non ſit redacta in volumine:ſed ſit quædam noua refor-
matio,non requiritur lapſus duorum menſium: ſed requiritur
arbitrium iudicis ſecundùm Doc.& vide not.per glo.ſuper da-
ta.vj.li. & per Bar.in l.omnes populi.in iiij.q.principali.vbi tra-
ctat à quo tẽpore ligẽt ſtatuta. Circa ſecũ- a
dum & tertium dictũ glo.in l.ſeq.diſtingui
tur.ſed Doc. dicunt quod non procedit or
dinatè: quia vult ꝙ ad principem recurrat̃
antequã fiat interpretatio de ſimilibus ad
ſimilia. quia dicunt quod vltimo loco prin
ceps eſt adeundus qñ non reperitur ſimile:
nec curãt an de facili poſsit adiri vel nõ.mi
hi videt̃ quod gloſ.melius dicat.& quod ſi
fuit certo mõ per cõſuetudinem intellecta,
tunc non ſit neceſſe ad principem recurre-
re.etiam ſi de facili poſsit recurri.qñ autem
nõ fuit ſic intellecta, tunc ſi de facili poſsit
ad principem recurri, quia ſit præſens, vel
in loco propinquo,poſt poſitis omnibus ſit
ad ipſum recurrendum.ar.de his qui ad eccle.cõfu.l.præſenti.in
prin.aliàs ſit pcedendũ de ſimilibus ad ſimilia, ſi põt: ſed ſi non
põt,nec apparet certa pprietas verborũ, tunc ſit recurrendũ ad
principem:etiã ſi de facili nõ poſſet haberi.qñq; tñ cõcurrit cõis
opi.Doc.in vnã ſñiam.vt in pluribus dubijs quæ mouent̃ in au
thẽ.ex cã.quæ ſcđm Doc.requirerẽt deciſionẽ imperialẽ:ſed qa
hodie raró vel nunquã fiunt,recurrit̃ ad interpretationem magi
4 ſtralẽ.vt ibi no.ſufficit.† Vltimò quæritur ſi aliquis faciat cõtra
legẽ,an videatur in dubio ſcienter feciſſe:& ſic præſumatur eſſe
in dolo,an autẽ ignoranter,& ſic præſumatur eſſe in lata culpa.
Iac.But.& Bal.hic poſt eum tenent hanc ſecundã partem, tan-
quã benigniorẽ.arg.in l.ſi præſes.ff.de pœ.& ꝙ ignorare iura ſit
lata culpa,habetur in l.liberorũ.§.notanter.ff. de infa. & facit p
ipſorũ dicto j.de his qui ſibi aſcribunt in teſta.l.pe.in fi.& l. ſena
tuſconſulto.& ff.de adulte.l.ſi adulterium cũ inceſtu.§.Idẽ pol-
lioni.& quod no.Bal.in l.ij.j.de erro.aduo.iſtud tamen eſt verũ,
niſi.l.ſit fundata in iure naturali:vt ſi imponeret certam pœnam
pro maleficijs.quia iure naturali maleficia ſunt mitius punita. li
cet enim quis ignoret ſtatutum quod imponat certam pœnam
maiorem quam imponat ius commune: quia tamen ſciebat vel
ſcire debebat ſe facere rem illicitam de iure naturali,ꝙ ignorare
non poteſt præſumeretur potius in dolo quàm in culpa ſecun-
dùm Bal.facit l.dolus.ff.mand.& l.ſi procuratorem.§.dolus.ſed
quando actus nõ eſt de iure naturali illicitus, licet per ſtatutum
ſit illicitus ex aliqua cauſa.puta quòd non portetur frumentum
extra territorium,tunc haberet locum dictum primum, vt præ-
ſumatur lata culpa & non dolus.Non ſunt alia.

a ¶ Vel Papæ. Adde Bal.in pœ. feudorũ. in ix.col.Abb.in c.j. in ij.col.de cã poſ. & proprie. Frã.de Are. conſil.clxv. Adde tu & vide pleniſsimè p Barb. i c.j.de cã poſ. & pprie.per do.Ma. Soci.in ſuo cõſil.xij. & per do.Bar.eius fi liũ in ſuo cõſ. cxliiij. colũ.vij. & ibi ꝙ eſt de iure diuino. & de materia vide etiã per Fel.late.in c.olim.de re iudi.colũn.ix. & ſeq.Cur.

2 *¶ Imperator ſolus etiam ſine conſilio procerum poteſt legem condere.*
Senatus populi Romani, an hodie poſſit condere legem.
3 *Sententia principis, uel Imperatoris, uel Papæ lata parte non citata non ualet, ſicut ſententia alterius iudicis.*
4 *Quod omiſſio alterius ordinis iudiciarij qui non eſſet de iure naturali, nõ uitiet proceſſum uel ſententiam principis.*

LEX XI.

1 SI imperialis. † Sententia diffinitiua principis lata
cauſa cognita & partibus præſenti-
bus in aliqua cauſa vim legis generalis habet in cauſis ſimilibus
etiam aliarum perſonarum:licet non ſit redacta adhuc in corpo-
re iuris:& ſimiliter interpretatio declaratio quã faceret princeps
de aliqua.l.dubia in aliqua ſpeciali cauſa cõſultus.hoc dicit vſq;
in finem.ſecus in interlocutoria.vt ſ.eo.l.iij.§. fi. & etiam in ſpe-
cialibus conceſsionibus quę non fierent per modum declaratio
nis,vt ſ.eo.l.ij.quę videtur huic contraria.Et primò loquitur de
ſententia diffinitiua vſq; ibi. [cum igitur.] poſtea de interpreta-
tione quam imperator faceret ad aliquam.l. dubiam vel obſcu-
ram. ſecundum ea quæ habentur in legibus præcedentibus. in
quadam tamen ſpeciali ad relationem vel ſuggeſtionem iudica
2 re debemus. † & no. quod Imperator ſolus etiam ſine conſilio
procerum poteſt legem cõdere.& ſic illud quod dicitur in l.hu-
manum.ſ.eo.non eſt neceſsitatis ſed humanitatis, vt debeat ad-
hibere conſilium procerum. Quærit autem gloſ.vtrum ſenatus
populi Roma.hodie poſsit condere legem.quæ queſtio ſatis eſt
bona:cum hodie non ſit penes populum Romanũ imperiũ, ſed
penes imperatorẽ:qa recognoſcit ab eccleſia:vnde priuat̃ & cõ-
3 firmatur à ſummo pontifice.vt in cle.Romani.de iureiur.† Vlti-
mò no.hic vnã glo.quæ eſt ſup j.parte.& incipit,i.[præſentiali-
a ter.]quod ſententia principis, imperatoris, vel papæ * lata parte

a ¶ Citatio eſt de iure naturali. Adde Ioan. Mo. in extrauaganti Bonifacij octaui. in-ci. rē nō nouā I gl. fi.
b ¶ In cardinali leg. ad de Bar. in l. vnica. C. de ſupindi. li. x. Bal. in l. exēplo. C. de pro ba. gl. I c. ſicut. de ſen tē. excō. Pe. de An. c. in clemē. j. de proba. Angel. conſil. xxix.
c ¶ Notarij dicunt hře dignitatē. Adde gl. et Bal. I l. gñali. C. de ta bula. li. x. & Bar. in l. fi. C. de primi. li. xij. et vidē tex. et ibi Bar. in l. fi. in prin. C. qui mi. nō poſ. li. xij. vbi ꝙ dicit quoddā mu-nus & vide eundem Bar. & ibi Alexā. in apoſtil. I l. eadē. ff. ad l. Iul. repe. & Abb. in c. fraternitatis. co. ij. extra de hę. Frā. cur.
d ¶ Incipit à citatione. Adde Pau. de Ca. in l. libert⁹. de in iusvo.
e ¶ Sniæ. Vide Alexā. de Imo. in d. §. I vēditione. col. ix. ver. extra gl. & Feli. in c. ex ratione. colum. fi. de appella. Franci. Cur.

nō citata, nō valeret ſicut nec ſnīa alterius
a iudicis. quia citatio eſt de iure naturali[a] qđ
4 princeps auferre non poteſt. † ſed obmiſsio
alterius ordinis iudiciarij qui nō eſſet de iu
re naturali non vitiaret proceſſum vel ſen-
tentiam principis. vt ſentit Inno. in c. in cau
ſis. de re iudi. ſecundùm Bal. ſufficit.

De mandatis principum. Rubrica.

1 *☞ Iudex delegatus debet bene cuſtodire reſcriptum: nec de ipſo crederetur ſibi ſi non oſtenderet.*
Cardinali legato creditur de ſua legatione, etiam ſi nō oſtē deret literas papales. & quando?
3 *Notarij an dicantur habere dignitatem.*

LEX vnica.

1 SI quis. † No. hic ꝙ com
miſsio vel māda
datū alicui factū à principe
debet ꝓbari per ſcripturā:
aliâs nec creditur aſſerēti ſe
habere: niſi doceat, & literas
oſtēdat. facit l. ꝓhibitū. j. de iure fiſ. & qđ ibi
per Bar. li. x. de ſuper. in d. l. per eundem. &
2 qđ no. glo. in c. cū in iure. de offi. dele. † quę
dicit qđ iudex delegatus, debet bene cuſto
dire reſcriptū. quia de ipſo nō crederet ſibi
ſi nō oſtenderet: fallit hoc, in cardinali lega
b to,[b] cui credit de ſua legatiōe: ꝓpter magnā
dignitatē eius. etiā ſi nō oſtēderet literas pa
pales xcvij. di. c. nobiliſsimus. niſi ſuper his
quæ eſſent reſeruata papæ. vt no. Io. An. in nouel. in c. j. de offic.
3 leg. lib. vj. & in c. eos. de ſen. excō. eo. lib. † Vltimò no. hic in ver-
c bo. [notarij.] ꝙ notarij. dicuntur habere dignitatem[c] doc. dicunt
hoc non eſſe verum niſi in prothonotarijs principis. & de illis lo
quit ille tex. & adde quod no. Bar. in l. eadē lege. ff. ad le. Iul. rep.

De iuris & facti ignorantia. Rubrica.

2 *☞ Quædam permittuntur ante factam executionem ad eam impediendam: quæ nō per mittuntur poſt ad eam retractandam.*
Mora quòd poſsit purgari ante executionem factam à lege, uel ab homine.
3 *Miles ſi omiſit peremptoriam ſcienter, ei non ſubuenitur.*
Militibus licitum eſt ignorare iura.
Quod iſta l. non habeat locum in militibus noſtri temporis.
Permiſsio facta in ſpeciali cauſa certæ perſonæ habet uim legis generalis ſi clauſa eſt in corpore iuris.
4 *Conueniri dicitur ille qui citatur.*
Quando in executione ſententiæ ſit pars citanda?
5 *Quæ exceptiones poſsint opponi poſt ſententiam?*
6 *Sententia lata à iudice excommunicato publicè non ualet: & idem in alijs actibus.*
7 *Exceptio excommunicationis poteſt opponi in curia ſeculari.*

LEX I.

1 QVanuis. † Miles poteſt exceptionem per-
emptoriam quam per errorē iuris
omiſit, opponere ante ſententiā: opponere etiam
poſt ſententiā, quę tranſiuit in rem iudicatam, &
impedire executionem eius ſi facta non eſt. ſed
poſtquam eſſet facta, non poſſet virtute priuile-
2 gij militaris propter hoc retractari. hoc dicit iſta l. ſingularis. † ſic
no. quod quædam permittūtur ante factam executionē ad eam
impediendam, quæ non permittuntur poſt ad eam retractandā.
ſic & mora poteſt purgari ante executionem factam à lege, vel
ab homine. ſed poſteà non ad eam retractandam. vt in l. qui ob
rem non defenſam. ff. de condi. inde. & l. ſi is qui. ff. de leg. ij. quę
loquitur de executione facta à lege. & intellige hanc legem, qđ
etiā ſine aliqua reſtitutione obtinēda à iudice poſsit miles ipſo
iure talem exceptionem omiſſam opponere: ſiue agatur ordina-
ria actione in factū oriente ex ſentētia, ſiue petatur executio of-
ficio iudicis: cum loquatur generaliter. & ſic non excluditur mi
les per lapſum quadriennij. non ſic eſſet in minore, vel abſente
cauſa reipu. non opponentibus exceptionem peremptoriam an
te ſententiam, quia non poſſent poſteà opponere niſi impetrata
& obtenta reſtitutione in integrum. j. tempora debita. vt in l. mi-
nor. xxv. annis. omiſſam. ff. de mino. miles ergo melioris condi-
tionis eſt in hoc quàm alij abſentes cauſa reipu. nec mirum. Nā
ad hoc oſtendendū ponitur titu. ſpecialis de reſtitutione militū.
diuerſus à generali titu. quibus ex cau. ma. vt patet. j. de teſta. mi.
& quibus ex cauſis ma. ad denotandum maiorem prærogatiuā
3 in militibus. venio ad caſum. † In tex. ibi. [ignorantia iuris.] dicit
Bal. quod ſi apparet ipſum ex certa ſcientia iuris & facti omiſiſ-
ſe talem exceptionē ꝓponere, non ſubueniretur ſibi. ar. à cōtra-
rio ſenſu. quia nō ſufficit priuilegium militare niſi cū eo concur
rat iuris ignorātia. & multòmagis ignorantia facti. No. ergo hic
ꝙ militibus licitum eſt ignorare iura. In tex. ibi. [allegationes.]
exceptiones peremptorias ſecundū Doct. ſi ibi miles erat reus.
vel replicatione, ſcilicet ſi erat actor. & ſic poteſt habere locum
vtroq; caſu ſecundū eos. licet glo. videatur hic ſentire quod ha-
beat locum ſolū eo caſu quo erat reus: dum dicit quod illud erat
vnum de his quæ faciebāt pro reo. ſed Doc. dicūt eandem ratio
nē eſſe in actore: quia primò ad replicandū actor videtur reus.
In tex. ibi. [armatæ militiæ.] non ergo haberet locū in militibus
noſtri temporis, qui non exercent militiam armatam. ſed ſolūva
dunt per plateas, & ſedent in primis ſedibus ſecundū Doc. quia
ceſſat rō fauoris in eis. In tex. ibi. [permitto tibi.] No. quod illa
permiſsio facta in certa & ſpeciali cauſa. certæ perſonæ habet
vim. l. generalis, vt debeat obſeruari quò ad alias perſonas & ſi-
miles cauſas. quia iſta lex fuit clauſa in corpore iuris. aliâs nō ex
tēderetur ad alias perſonas, vel cauſas: quia nō pertinet iſta per-
miſsio ad declarationem legis dubiæ: quo caſu extenderetur ad
alias: etiam ſi non eſſet clauſa in corpore iuris. vt in l. fi. §. de legi.
ſed pertinet ad nouam cōceſsionem factā fauore perſonæ. ergo
4 &c. in l. ij. eo. titu. & l. iij. circa fi. ff. de cōſti. prin. l. j. in fi. † In tex.
ibi. [conueniri.] dicit Bal. per iſtum tex. quod cū ille dicat cōue
d niri qui citatur, quia omne iudicium incipit à citatione.[d] vt no. j.
de in ius voc. ſuper rubrica: quod hic videtur caſus quod in exe
e cutione ſententiæ[e] ſit pars citanda. ſed certè hoc non eſt ſemper
verum. ſed dic vt no. in c. de cætero. de re iudi. per Innoc. & per
Bar. in l. à diuo pio. §. in venditione. ff. eo. titu. de re iudic. poteſt
autem iſte tex. intelligi quādo cōueniebatur actione in factum,
in qua proceditur ordinariè. & tunc nō eſſet dubiū ꝙ pars eſſet
citanda, poteſt etiā intelligi quādo petitur executio officio iudi-
cis. & tunc verbum conueniri exponeretur, id eſt moleſtari. ſuf-
5 ficit. venio ad glo. magnam. † Vltima glo. enumerat aliquos ca-
ſus, in quibus poteſt opponi exceptio peremptoria poſt ſenten-
tiam. Præmitte ad euidentiam glo. mag. duas regulas. vnam qđ 1 reg.
exceptiones quæ oriuntur poſt ſentētiam poſſunt ſimiliter poſt
ſententiam opponi. quia per eam non eſt præcluſa via his quæ
oriuntur poſt eam. ſed his quæ prius erant orta: ſicut videmus in
litis conteſta. vt patet in l. ij. j. de cōſortibus eiuſdem litis. iuncta.
l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procura. facit quod no. in l.
ſi maior. j. de tranſac. in purgatione moræ contractæ poſt litem
conte. quia poteſt purgari vſq; ad ſententiam: & tamē ſi eſſet cō
miſſa prius, nō poſſet purgari niſi vſq; ad conteſtationē. vt in l. ſi
inſulā. ff. de ver. obli. Secunda regula eſt quod exceptiones quę 2 reg.
nō impugnant ſententiā de iniquitate, imò præſupponunt eam
bene & iuſtè latam, ſimiliter poſſunt opponi poſt ſententiā: quia
ſe cōpatiuntur cum ea: tunc verò poſt ſententiā non poſsint op-
poni regulariter, qñ erant ortæ ante & ſi opponerent poſt, impu
gnarēt ſnīam de iniquitate: tanquā latam malè. & ita loquitur. l.
peremptorias. C. ſen. reſcin. non poſ. Fallit in caſu huius legis fa
uore militis. Itē fallit vbicūq; vel ratione ætatis, vel abſentię ra
tione cauſæ reipu. daret reſtitutio aduerſus ſententiā. ex his poſ
ſunt decidi oēs caſus facti in gl. nā quædā ſunt exceptiones quæ
opponunt cōtra validitatē ſentētiæ, vel proceſſus: quia dicitur ꝙ 1
ſentētia ſit nulla. & iſta pōt opponi poſt ſnīam. tū quia nō videt
opponi poſt ſententiā, ex quo eſt nulla. j. de procu. l. licet. iuncta
l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudic. tum quia incipit competere
poſt latā ſententiā de facto. nā antequā eſſet lata non poſſet dici
quod competeret: nec etiā iſta impugnat ſententiam de iniquita
te. quia iſta poſſunt ſimul ſtare ꝙ ſententia in ſe ſit iuſta quò ad
negotium principale, & tamen ſit nulla, quia lata nō ſeruata for
ma: puta parte non citata. Item ſequitur ex prædictis quod ex-
ceptiones quæ opponuntur ad moderandum executionem ſi- 2
militer poſſunt opponi poſt ſententiam: eiſdem rationibus. Po-
ne exemplum in exceptione, ne quis exigat vltra quàm face-
re poſsit in caſibus in quibus competit. vt in l. Neſennius. in
fi. ff. de